

Izhaja vsak dan razen sobot, nedel in praznikov
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostor:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XL Cena lista je \$8.00 Entered as second-class matter January 18, 1932, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PETEK, 8. OKTOBRA (OCTOBER 8), 1948 Subscription \$8.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 198

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1102, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Amerika hoče skleniti kupčijo s Francom

Rada bi dobila vojaške baze v Španiji. Farley se izrekel za vzpostavitev odnošajev

Rim, 7. okt.—Amerika je začela snubiti španskega diktatorja Franca z gorečnostjo zaljubljenca po dveh letih mrzle brezbriznosti. Pripravljena je skleniti kupčijo z njim, da bi dobila vojaške baze v Španiji in dostop do španskih luk v slučaju izbruha nove vojne.

Franco, ki je bil tarča blatenja in žalitev s strani zapadnega sveta, se zaveda, da so zapadne države v stiski in da bo lahko sklenil dobro kupčijo. Visoki diplomatski krogi priznavajo, da so stave važne, obenem pa so uverjeni, da bo kupčija sklenjena.

Španija je postala strateška odskočilna deska za Evropo. Ta je med Pirenejskim gorovjem in Gibraltarjem, ki štiti dostope do Sredozemskega morja. Nihče neče, da bi Gibraltar postal drugi Bataan, brezupni zadnji jarek za ameriške in britske čete, da bi bile pograne z evropskega kontinenta v slučaju izbruha nove vojne.

James Farley, bivši načelnik osrednjega odbora demokratske stranke, je sedaj v Madridu. On se je izrekel za vzpostavitev popolnih diplomatskih odnošajev med Ameriko in fašistično Španijo. Senator Gurney, republikanec iz Južne Dakote in načelnik odseka za vojaške zadeve, je obiskal diktatorja Franca. Kakor Farley, tako se je tudi on izrekel za vzpostavitev diplomatskih odnošajev.

Vest iz zanesljivih virov pravi, da hoče Amerika dobiti dovoljenje od Francove vlade za graditev letalskih in vojaških baz v Španiji. Ona bi se rada zasedrila tudi na Balerijskih otokih v bližini zapadnega španskega obrežja.

Diktator Franco je stavil pogoje za sklenitev kupčije z Ameriko. Ti so:

Vstop Španije v organizacijo Združenih narodov.

Španija mora priti v okvir Marshallovega načrta, da bo deležna ameriških nagrad in posojil.

Povratak ameriškega in drugih poslanikov v Madrid ter vzpostavitev popolnih diplomatskih odnošajev.

Vojaški krogi so razkrili, da so v teku diskuzije o vprašanju, ali naj postane ameriška obrambna linija reka Rena, reka Elba, Pirenejsko gorovje ali London. S sklenitvijo kupčije s španskim diktatorjem Francom bi Amerika lahko zgradila obrambno linijo v ozadju Pirenejskega gorovja v severni Španiji. Ta linija bi ji služila kot točka za dovažanje vojaških čet in vojnega materiala, kakor tudi za pristanke bojnih letal.

Diplomatski in vojaški krogi naglašajo, da mora Amerika skleniti kupčijo s Francom in izkoristiti strateški položaj Španije v svoji prilogi, ako bo izbruhnila nova vojna. Pogajanja med Ameriko in Španijo se bodo nadaljevala in napoved je, da bodo rezultirala v sklenitvi kupčije.

Ameriško poslaništvo zanika poročilo Marshall ni pritiskal na francosko vlado

Pariz, 7. okt.—Ameriško poslaništvo je uradno zanikalo poročilo, da je državni tajnik George C. Marshall izvajal pritisk na francosko vlado in zahteval, naj takoj razpiše volitve in stori druge korake, če hoče, da bo še nadalje dobivala ameriško pomoč. Poročilo so objavili ameriški listi.

"Ameriško poslaništvo uradno in kategorično zanika poročilo, da je Marshall zahteval razpis volitev," pravi izjava. "Poročilo je brez podlage. Ne Marshall in ne drugi visoki ameriški uradniki niso govorili s člani francoske vlade o tej zadevi.

Objavljeno poročilo je eno izmed mnogih, ki krožijo v Parizu, odkar je ameriška delegacija prišla na zasедanje generalne skupščine Združenih narodov."

SENATOR GURNEY ZA VZPOSTAVITEV ODNOŠAJEV S FAŠISTIČNO ŠPANJO

Madrid, 7. okt.—Senator Chan Gurney, republikanec iz Južne Dakote in načelnik senatnega odseka za vojaške zadeve, se je sestel z diktatorjem Francom. Zagotovil ga je, da bo delal za popolno vzpostavitev odnošajev med Ameriko in Španijo.

Senator je obiskal diktatorja v palači Pardo. Govorila sta eno uro. Gurney je potem izjavil: "Francov ponos je naredil namreč globok vtis. On služi španskemu ljudstvu in se zaveda mogočnosti španske orožne sile. Povedal sem mu, da bom posvetil vse svoje energije delu za vzpostavitev popolnih odnošajev med Ameriko in Španijo."

Senatorja so spremljali, ko je obiskal španskega diktatorja, Paul T. Culbertson, opravniki poslova ameriškega poslaništva v Madridu, in več ameriških vojaških in mornaričnih častnikov. Na opazke senatorja je Franco odgovoril, da pazno motri borbo med zapadnimi državami in Sovjetsko unijo. Dejal je, da je nevarnost, da bo komunizem zajel

Kontrola mezd v Čehoslovakiji

Praga, Čehoslovakija, 7. okt.—Člani kabineta so odobrili načrt glede kontrole mezd. Kontrola je povezana s petletnim načrtom, ki bo predložen parlamentu, ko se bo sestel na zasédanju prihodnjega tedna. Kontrolo mezd bo izvajalo ministrstvo za socialno blaginjo.

Nanking v nevarnosti napada

Nanking, Kitajska, 7. okt.—Komunistične sile so izvajale zmago z okupacijo Tsinana, glavnega mesta province Šantung. Tsinan ima pol milijona prebivalcev. Nanking, kjer je sedež vlade diktatorja Čang Kajskega, je sedaj v nevarnosti napada.

Komunisti so izolirali Tsingtao, pristaniščno mesto, kjer so ameriški pomorščaki in bojne ladje. Mesto se smatra za ameriško vojaško bazo. Razdalja med tem mestom in polotokom Dairenom ter Sibirijo, kjer so zbrane ruske sile, je 500 milj. Tsingtao je še v rokah Kajskeve armade.

Padec Tsinana je težak udarec Kajskevi vladi. Diktator izgublja zaupanje ljudstva, ker je prevzel odgovornost za obrambo centralne Kitajske. Tsinan je bil vzorec trdnjave, zaščiten z zidovi. Zavzela ga je komunistična sila 30.000 mož z naskokom.

Konsolidacija komunističnih sil je v teku na fronti ob reki Jongtse med Hankowom in Nankingom. Pripravljajo se za novo ofenzivo. Okupacija Tsinana je velika komunistična zmaga.

Nanking v nevarnosti napada

Nanking, Kitajska, 7. okt.—Komunistične sile so izvajale zmago z okupacijo Tsinana, glavnega mesta province Šantung. Tsinan ima pol milijona prebivalcev. Nanking, kjer je sedež vlade diktatorja Čang Kajskega, je sedaj v nevarnosti napada.

Lewis predlagal zvišanje članarine

Resolucija z obsodbo kongresa sprejeta

Cincinnati, O., 7. okt.—John L. Lewis, predsednik rudarske unije UMWA, je dejal na konvenciji svoje organizacije, da včlanjenje v unijo je velike vrednosti za rudarje, zaeno pa je predlagal zvišanje članarine na štiri dolarje na mesec. Sedanja članarina je dva dolarja na mesec.

Predlog je sedaj pred posebnim konvencijnim odborom. Lewis je tudi sugeriral zvišanje pristopnine od \$10 na \$50. Mednarodna unija naj bi dobila \$30, krajevna \$10 in distriktna organizacija \$10. Mednarodna unija sedaj prejema 90 centov od vsakega člana mesečno.

V blagajno mednarodne unije bi prišlo \$14.000.000 od 600.000 članov, ako bo Lewisov predlog sprejet. Uradniki unije so poročali, da je bilo v blagajni unije 30. junija tega leta \$13.000.000.

Na penzijski listi je sedaj 1.900 starih rudarjev. Ti plačujejo dolar mesečno mednarodni uniji. Izvzeti so od plačevanja članarine krajevnim unijam.

Resolucija z obsodbo osemsetega kongresa je bila soglasno sprejeta na konvenciji. Rudarje poziva, naj pri volitvah porazijo vse kongresnike in senatorje, ki so glasovali za Taft-Hartleyev protidelavski zakon.

Nov grob v Barbertonu

Barberton, O. — Dne 1. okt. zjutraj so našli mrtvega v postelji Andyja Likana, ki ga je zadela srčna kap. Star je bil 64 let, doma od Postojne, član KSKJ. Živel je ves čas v Barbertonu in bil med ustanovitelji Slovenskega doma. Zapuščka žena, dva sinova in dve hčeri.

Grčija prosi za dodatno pomoč

Washington, D. C., 7. okt.—Pomožni državni tajnik Robert A. Lovett je naznanil, da Grčija prosi Ameriko za dodatno ekonomsko in vojaško pomoč. Naznanilo je prvo uradno razkritje, da grška monarhistična armada ne more zbrati gerilskih sil v severni Grčiji v civilni vojni.

Naznanilo je sledilo izjavi predsednika Trumana, da se je ameriški pomožni program uspešno izvajal v Grčiji do 30. junija. Lovettovo naznanilo je v konfliktu s Trumanovo izjavo. Lovett je orisal vojaško situacijo v Grčiji na sestanku s častniki. Dejal je, da Jugoslavijska, Bolgarijska in Albanija pomagajo grškim gerilcem. To je vzrok, da operacije monarhistične armade proti gerilcem niso bile tako uspešne kot je Amerika upala, da bodo.

Bratovščine pretrgale pogajanja

Chicago, 7. okt.—Bratovščine strojevodij, kurjačev in kretničorjev se pretrgale pogajanja z reprezentanti železniških kompanij. Slednje so jim ponudile zvišanje plače za deset centov na uro, kar pa so bratovščine odklonile. Naznanilo pravi, da se bodo predsedniki bratovščin sestali na seji, na kateri bo padla odločitev o akciji.

Compton imenovan za načelnika odbora

Washington, D. C., 7. okt.—Predsednik Truman je imenoval dr. Karla T. Comptona, predsednika tehnološkega instituta v Bostonu, Mass., za načelnika vojaškega raziskovalnega odbora. Člani odbora so vojaški, mornarični in letalski častniki. Compton bo nasledil dr. V. A. Busha, ki je resigniral.

General Clay bo imel končno besedo

Washington, D. C., 7. okt.—Vojni tajnik Royall je namignil, da bodo nacisti, ki so bili spoznani za krive vojnih zločinov na obravnavah pred sodišči in obsojeni na smrt, pomiloščeni. Pomilostitve je priporočila posebna ameriška vojaška komisija.

Royall je razkril, da je vprašanje pomilostitve vojnih zločincev pred generalom Luciusom D. Clayem, ameriškim vojaškim generalom v Nemčiji. On bo imel končno besedo o stvari.

Obsojenci so v grupi 139 vojnih zločincev, katerih eksekucija je bila odložena v maju. Royall ni povedal, koliko zločincev bo pomiloščeni. Med obsojenci so nacisti, ki so pobijali ameriške vojne ujetnike v mestu Malmedy, Belgija, v času nemške ofenzive proti zavezniškim silam v decembru 1. 1944.

Ameriški pomorščaki v židovski državi

Haifa, Izrael, 7. okt.—Ameriški rušilce Purvis je dospel v to luko. Pripeljal je 92 pomorščakov, ki bodo dodeljeni komisiji Združenih narodov v Palestini.

Domače vesti

Tone Jankovič bolan

Cleveland.—Znani delavski agitator Tone Jankovič je zadnji soboto resno zbolel. Nenadoma je padel v nezavest, iz katere ni prišel precej časa in vtila se mu je kri. Poklicali so dva zdravnika, ki sta ugotovila, da je Tone resno bolan—toliko, da se ne more ganiti. V zdravniški oskrbi je doma pri svoji Cilki. Prijatelji mu žele čim hitrejšega okrevanja. (Tej želji se pridružuje tudi Prosveta—Tone, ne podaj se!)

Smrt v starem kraju

La Salle, Ill.—Mrs. Mary Furar, članica društva 98 SNPJ, je prejela vest iz Gornjega Vrhpoja pri St. Jernej, da je 25. sept. umrl njen oče Anton Bele, star 81 let. V starem kraju zapuščka dve poročeni hčeri in sina.

Wallace zaključil kampanjo v Californiji

San Francisco, Cal., 7. okt.—Henry A. Wallace, predsedniški kandidat progresivne stranke, je v svojem govoru na shodu v tem mestu dejal, da sta Truman in newyorški governor Thomas E. Dewey, predsedniški kandidat republikanske stranke, sovražnika delavcev. Oba sta orodje mogočnih korporacij in Wall Streeta.

Sedanja dvostrankarsko zunanjo in notranjo politiko je Wallace označil za nesramno poroko med republikanci in demokrati. Sklenili so jo monopolisti in bankirji.

Na shodu sta govorila Harry Bridges, predsednik unije pristaniških delavcev, in Hugh Bryson, predsednik unije mornarskih kuharjev in strežnikov. Obe uniji sta udeleženi v stavki. Bryson je načelnik progresivne stranke v Californiji. Wallace je imel govor pred stavarji v San Franciscu.

S shodom v San Franciscu je Wallace zaključil svojo kampanjo v Californiji. Po shodu je odletel v Portland, Ore.

Johnston sklenil kupčijo z Jugoslavijo

Belgrad, 7. okt.—Eric Johnston, predsednik organizacije ameriških filmskih kompanij, je naznanil sklenitev kupčije z Jugoslavijo. Ameriške kompanije bodo prodale 20 do 25 filmov Jugoslaviji prihodnje leto. Johnston je imel razgovor pred obiskom naznanila s premierjem Titom. V Belgrad je dospel iz Moskve, kjer se je mudil deset dni.

Ruski manevri v zračnem koridorju

Berlin, 7. okt.—Sovjetske vojaške oblasti so naznanile, da bodo imeli ruski letalci manevre v zračnem koridorju med Berlinom in zapadno Nemčijo. Skozi ta koridor dovažajo ameriška in britska letala živila in druge potrebščine v Berlin. Pričakuje se, da bodo ameriške, britske in francoske oblasti naslovile protest Rusiji.

Čistka v knjižnicah v ruski coni

Berlin, 7. okt.—Nemški list Der Abend, ki izhaja v ameriški coni, poroča o čistki v knjižnicah v provinci Brandenburg. Ameriška in bratska literatura je bila odstranjena iz knjižnic. Brandenburg je v ruski okupacijski coni.

Nemški zločinci bodo pomiloščeni

General Clay bo imel končno besedo

Velika Britanija lahko konča berlinsko krizo

Haltwhistle, Anglija, 7. okt.—

Konni Zilliacus, levičarski laborant in član parlamenta, je dejal, da bi Velika Britanija lahko končala berlinsko krizo, če bi zavrgla idejo ustanovitve separatne vlade v zapadni Nemčiji, se izrekla za enotno Nemčijo in kooperacijo med štirimi velesilami. On je govoril na shodu delavske stranke.

"Velika Britanija naj opusti prizadevanja za ustanovitev separatne vlade in države v zapadni Nemčiji," je dejal. "Stori naj korake za sklenitev kompromisa med Ameriko in Sovjetsko unijo."

Zilliacus je predlagal med drugim: Mednarodno kontrolo Porurja, nemškega premoega, produkcije jekla, železnice in vodnih poti z udeležbo Rusije.

Podržavljence temeljnih nemških industrij, prometa in financ, da bo Nemčija dozorela za mir in demokracijo.

Velike Britanije lahko konča berlinsko krizo

Haltwhistle, Anglija, 7. okt.—

Konni Zilliacus, levičarski laborant in član parlamenta, je dejal, da bi Velika Britanija lahko končala berlinsko krizo, če bi zavrgla idejo ustanovitve separatne vlade v zapadni Nemčiji, se izrekla za enotno Nemčijo in kooperacijo med štirimi velesilami. On je govoril na shodu delavske stranke.

"Velika Britanija naj opusti prizadevanja za ustanovitev separatne vlade in države v zapadni Nemčiji," je dejal. "Stori naj korake za sklenitev kompromisa med Ameriko in Sovjetsko unijo."

Zilliacus je predlagal med drugim: Mednarodno kontrolo Porurja, nemškega premoega, produkcije jekla, železnice in vodnih poti z udeležbo Rusije.

Podržavljence temeljnih nemških industrij, prometa in financ, da bo Nemčija dozorela za mir in demokracijo.

Velike Britanije lahko konča berlinsko krizo

Haltwhistle, Anglija, 7. okt.—

Konni Zilliacus, levičarski laborant in član parlamenta, je dejal, da bi Velika Britanija lahko končala berlinsko krizo, če bi zavrgla idejo ustanovitve separatne vlade v zapadni Nemčiji, se izrekla za enotno Nemčijo in kooperacijo med štirimi velesilami. On je govoril na shodu delavske stranke.

"Velika Britanija naj opusti prizadevanja za ustanovitev separatne vlade in države v zapadni Nemčiji," je dejal. "Stori naj korake za sklenitev kompromisa med Ameriko in Sovjetsko unijo."

Zilliacus je predlagal med drugim: Mednarodno kontrolo Porurja, nemškega premoega, produkcije jekla, železnice in vodnih poti z udeležbo Rusije.

Podržavljence temeljnih nemških industrij, prometa in financ, da bo Nemčija dozorela za mir in demokracijo.

Velike Britanije lahko konča berlinsko krizo

Haltwhistle, Anglija, 7. okt.—

Konni Zilliacus, levičarski laborant in član parlamenta, je dejal, da bi Velika Britanija lahko končala berlinsko krizo, če bi zavrgla idejo ustanovitve separatne vlade v zapadni Nemčiji, se izrekla za enotno Nemčijo in kooperacijo med štirimi velesilami. On je govoril na shodu delavske stranke.

"Velika Britanija naj opusti prizadevanja za ustanovitev separatne vlade in države v zapadni Nemčiji," je dejal. "Stori naj korake za sklenitev kompromisa med Ameriko in Sovjetsko unijo."

Zilliacus je predlagal med drugim: Mednarodno kontrolo Porurja, nemškega premoega, produkcije jekla, železnice in vodnih poti z udeležbo Rusije.

Podržavljence temeljnih nemških industrij, prometa in financ, da bo Nemčija dozorela za mir in demokracijo.

Velike Britanije lahko konča berlinsko krizo

Haltwhistle, Anglija, 7. okt.—

Konni Zilliacus, levičarski laborant in član parlamenta, je dejal, da bi Velika Britanija lahko končala berlinsko krizo, če bi zavrgla idejo ustanovitve separatne vlade v zapadni Nemčiji, se izrekla za enotno Nemčijo in kooperacijo med štirimi velesilami. On je govoril na shodu delavske stranke.

"Velika Britanija naj opusti prizadevanja za ustanovitev separatne vlade in države v zapadni Nemčiji," je dejal. "Stori naj korake za sklenitev kompromisa med Ameriko in Sovjetsko unijo."

Zilliacus je predlagal med drugim: Mednarodno kontrolo Porurja, nemškega premoega, produkcije jekla, železnice in vodnih poti z udeležbo Rusije.

Podržavljence temeljnih nemških industrij, prometa in financ, da bo Nemčija dozorela za mir in demokracijo.

Truman, Dewey sovražnika delavcev

Wallace zaključil kampanjo v Californiji

Johnston sklenil kupčijo z Jugoslavijo

Ruski manevri v zračnem koridorju

Čistka v knjižnicah v ruski coni

Nemški zločinci bodo pomiloščeni

General Clay bo imel končno besedo

Velika Britanija lahko konča berlinsko krizo

Haltwhistle, Anglija, 7. okt.—

Konni Zilliacus, levičarski laborant in član parlamenta, je dejal, da bi Velika Britanija lahko končala berlinsko krizo, če bi zavrgla idejo ustanovitve separatne vlade v zapadni Nemčiji, se izrekla za enotno Nemčijo in kooperacijo med štirimi velesilami. On je govoril na shodu delavske stranke.

"Velika Britanija naj opusti prizadevanja za ustanovitev separatne vlade in države v zapadni Nemčiji," je dejal. "Stori naj korake za sklenitev kompromisa med Ameriko in Sovjetsko unijo."

Zilliacus je predlagal med drugim: Mednarodno kontrolo Porurja, nemškega premoega, produkcije jekla, železnice in vodnih poti z udeležbo Rusije.

Podržavljence temeljnih nemških industrij, prometa in financ, da bo Nemčija dozorela za mir in demokracijo.

Velike Britanije lahko konča berlinsko krizo

Haltwhistle, Anglija, 7. okt.—

Konni Zilliacus, levičarski laborant in član parlamenta, je dejal, da bi Velika Britanija lahko končala berlinsko krizo, če bi zavrgla idejo ustanovitve separatne vlade v zapadni Nemčiji, se izrekla za enotno Nemčijo in kooperacijo med štirimi velesilami. On je govoril na shodu delavske stranke.

"Velika Britanija naj opusti prizadevanja za ustanovitev separatne vlade in države v zapadni Nemčiji," je dejal. "Stori naj korake za sklenitev kompromisa med Ameriko in Sovjetsko unijo."

Zilliacus je predlagal med drugim: Mednarodno kontrolo Porurja, nemškega premoega, produkcije jekla, železnice in vodnih poti z udeležbo Rusije.

Podržavljence temeljnih nemških industrij, prometa in financ, da bo Nemčija dozorela za mir in demokracijo.

Velike Britanije lahko konča berlinsko krizo

Haltwhistle, Anglija, 7. okt.—

Konni Zilliacus, levičarski laborant in član parlamenta, je dejal, da bi Velika Britanija lahko končala berlinsko krizo, če bi zavrgla idejo ustanovitve separatne vlade v zapadni Nemčiji, se izrekla za enotno Nemčijo in kooperacijo med štirimi velesilami. On je govoril na shodu delavske stranke.

"Velika Britanija naj opusti prizadevanja za ustanovitev separatne vlade in države v zapadni Nemčiji," je dejal. "Stori naj korake za sklenitev kompromisa med Ameriko in Sovjetsko unijo."

Zilliacus je predlagal med drugim: Mednarodno kontrolo Porurja, nemškega premoega, produkcije jekla, železnice in vodnih poti z udeležbo Rusije.

Podržavljence temeljnih nemških industrij, prometa in financ, da bo Nemčija dozorela za mir in demokracijo.

Velike Britanije lahko konča berlinsko krizo

Haltwhistle, Anglija, 7. okt.—

Konni Zilliacus, levičarski laborant in član parlamenta, je dejal, da bi Velika Britanija lahko končala berlinsko krizo, če bi zavrgla idejo ustanovitve separatne vlade v zapadni Nemčiji, se izrekla za enotno Nemčijo in kooperacijo med štirimi velesilami. On je govoril na shodu delavske stranke.

"Velika Britanija naj opusti prizadevanja za ustanovitev separatne vlade in države v zapadni Nemčiji," je dejal. "Stori naj korake za sklenitev kompromisa med Ameriko in Sovjetsko unijo."

Zilliacus je predlagal med drugim: Mednarodno kontrolo Porurja, nemškega premoega, produkcije jekla, železnice in vodnih poti z udeležbo Rusije.

Podržavljence temeljnih nemških industrij, prometa in financ, da bo Nemčija dozorela za mir in demokracijo.

Velike Britanije lahko konča berlinsko krizo

Haltwhistle, Anglija, 7. okt.—

Konni Zilliacus, levičarski laborant in član parlamenta, je dejal, da bi Velika Britanija lahko končala berlinsko krizo, če bi zavrgla idejo ustanovitve separatne vlade v zapadni Nemčiji, se izrekla za enotno Nemčijo in kooperacijo med štirimi velesilami. On je govoril na shodu delavske stranke.

"Velika Britanija naj opusti prizadevanja za ustanovitev separatne vlade in države v zapadni Nemčiji," je dejal. "Stori naj korake za sklenitev kompromisa med Ameriko in Sovjetsko unijo."

Zilliacus je predlagal med drugim: Mednarodno kontrolo Porurja, nemškega premoega, produkcije jekla, železnice in vodnih poti z udeležbo Rusije.

Podržavljence temeljnih nemških industrij, prometa in financ, da bo Nemčija dozorela za mir in demokracijo.

Velike Britanije lahko konča berlinsko krizo

Varnostni svet odložil debato o berlinski krizi

Zapadne države ponovile obdolžitve, da Rusija ogroža mednarodni mir. Višinski se udeležil seje

Pariz, 7. okt.—Berlinska kriza se leži na tleh v palači Chaillot, kjer jo je pustil Juan A. Bramuglia, argentinski delegat in nadomestni predsednik varnostnega sveta Združenih narodov. Debata o krizi, katero je povzročila ruska blokada zapadnega Berlina, je bila odložena. Kdaj bo obnovljena, je predmet ugovorja.

Amerika, Velika Britanija in Francija so ponovile obdolžitve, da ruska blokada zapadnega Berlina ogroža mednarodni mir. Repräsentanti teh držav se bodo sestali na seji, na kateri bodo razpravljali o nadaljnjih korakih. Mnenje prevladuje, da bodo sestavili resolucijo in jo predložili varnostnemu svetu z zahtevo, naj izvaja pritisk na Rusijo za preklic blokade.

Andrej Višinski, ruski pomožni zunanji minister, ki je naznanil, ko je prišlo vprašanje berlinske krize na dnevni red varnostnega sveta, da se člani sovjetske delegacije ne bodo udeležili diskuzij, je bil na svojem sedežu, ko se je vršila seja sveta, toda spregovoril ni nobene besede.

Dimitrj Manuilasky, delegat sovjetske Ukrajine, ki se je pridružil Višinskemu v bojkotiranih diskuzij o berlinski krizi, je poslal na sejo Vasilija Tarašenka, svojnega namestnika.

Gotovo je, da bodo Rusi vetirali resolucijo z zahtevo, naj sovetji preklicajo blokado zapadnega Berlina, ako bo sprejeta na seji varnostnega sveta. Bramuglia je včeraj zaključil sejo sveta, določil pa ni datuma za prihodnjo sejo. Delegati nekaterih držav so izjavili, da hočejo več časa za študiranje zadeve in posvetovanja s svojimi vladam.

Višinski je v terek podal izjavo, da berlinsko vprašanje ne spada v območje varnostnega sveta, zaeno pa je odločno zavrnil obdolžitve zapadnih držav, da ruska blokada Berlina ogroža mednarodni mir. Spor naj bi izravnali člani sveta zunanjih ministrov štirih velesil, kar je predlagala sovjetska vlada v svoji noti Ameriki, Veliki Britaniji in Franciji 3. oktobra.

Britski delegat Hector McNeil je na seji političnega odbora generalne skupščine Združenih narodov udrihal po Rusiji. Pozval je, naj odgovori na vprašanje, ali je ali ni za dosego sporazuma o kontroli atomske energije pred uničenjem atomskih bomb. Dejal je, da Velika Britanija in Amerika ne bosta razkrili tajnosti izdelovanja atomskih bombe, ako Rusija ne bo revidirala svojega stališča. Rusija zahteva uničenje vseh atomskih bomb pred ustanovitvijo ustroja za mednarodno kontrolo atomske energije.

Število grških gerilcev povečano

Ameriške bojne ladje v grških lukah

Mehiški delavci podvzeli akcijo

Mexico City. — (ALN) —

Na ustanovni konvenciji, ki so se je udeležili delegati, zastopajoči 50.000 sladkornih delavcev je bilo sklenjeno, da se nova federacija sladkornih delavcev priključi Mehiški delavsko-farmarski konfederaciji.

Ta konfederacija predstavlja eno izmed unijskih central, ki so se izrekle za ustanovitev nove splošne delavske federacije. Nova federacija bo nadomestila staro Mehiško delavsko konfederacijo, katero je večina mehških delavcev zapustilo vsled samopašnih akcij njenega tajnika Ferdinanda Amilpe.

Razkroj stare federacije je sledil Amilpejevemu prizadevanjem, ko je skušal federacijo povezati s svojo politično stranko "revolucionarnih ustanov." Takrat je Amilpa izobčil iz eksekutive tri člane, vključivši Vincenta Lombardo Toledana, predsednika federacije. Toledano je hkrati tudi predsednik latinske ameriške delavske federacije, v kateri so včlanjene domala vse mehške unije.

Lombardo je v svojem govoru na konvenciji udaril po sladkornih monopolistih, ki so navili cene sladkorju, obenem pa držali sladkorne delavce v pravcem diktatorstvu. Zaeno je Lombardo odložil nekatere voditelje stare delavske federacije, politike in lakome lastnike sladkornih polj in tovarn, da so se združili v zaroti proti ljudstvu.

Mehiški delavci podvzeli akcijo

Mexico City. — (ALN) —

Na ustanovni konvenciji, ki so se je udeležili delegati, zastopajoči 50.000 sladkornih delavcev je bilo sklenjeno, da se nova federacija sladkornih delavcev priključi Mehiški delavsko-farmarski konfederaciji.

Ta konfederacija predstavlja eno izmed unijskih central, ki so se izrekle za ustanovitev nove splošne delavske federacije. Nova federacija bo nadomestila staro Mehiško delavsko konfederacijo, katero je večina mehških delavcev zapustilo vsled samopašnih akcij njenega tajnika Ferdinanda Amilpe.

Razkroj stare federacije je sledil Amilpejevemu prizadevanjem, ko je skušal federacijo povezati s svojo politično stranko "revolucionarnih ustanov." Takrat je Amilpa izobčil iz eksekutive tri člane, vključivši Vincenta Lombardo Toledana, predsednika federacije. Toledano je hkrati tudi predsednik latinske ameriške delavske federacije, v kateri so včlanjene domala vse mehške unije.

Lombardo je v svojem govoru na konvenciji udaril po sladkornih monopolistih, ki so navili cene sladkorju, obenem pa držali sladkorne delavce v pravcem diktatorstvu. Zaeno je Lombardo odložil nekatere voditelje stare delavske federacije, politike in lakome lastnike sladkornih polj in tovarn, da so se združili v zaroti proti ljudstvu.

Mexico City. — (ALN) —

Na ustanovni konvenciji, ki so se je udeležili delegati, zastopajoči 50.000 sladkornih delavcev je bilo sklenjeno, da se nova federacija sladkornih delavcev priključi Mehiški delavsko-farmarski konfederaciji.

Ta konfederacija predstavlja eno izmed unijskih central, ki so se izrekle za ustanovitev nove splošne delavske federacije. Nova federacija bo nadomestila staro Mehiško delavsko konfederacijo, katero je večina mehških delavcev zapustilo vsled samopašnih akcij njenega tajnika Ferdinanda Amilpe.

Razkroj stare federacije je sledil Amilpejevemu prizadevanjem, ko je skušal federacijo povezati s svojo politično stranko "revolucionarnih ustanov." Takrat je Amilpa izobčil iz eksekutive tri člane, vključivši Vincenta Lombardo Toledana, predsednika federacije. Toledano je hkrati tudi predsednik latinske ameriške delavske federacije, v kateri so včlanjene domala vse mehške unije.

Lombardo je v svojem govoru na konvenciji udaril po sladkornih monopolistih, ki so navili cene sladkorju, obenem pa držali sladkorne delavce v pravcem diktatorstvu. Zaeno je Lombardo odložil nekatere voditelje stare delavske federacije, politike in lakome lastnike sladkornih polj in tovarn, da so se združili v zaroti proti ljudstvu.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LISTINA SLOVENSKE NARODNE POOPORNE
JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Redukcija za študentsko delo (vsega člana) in Kanada \$2.00
na leto, \$4.00 na pol leta, \$2.00 za študente in Chicago in okolice
Cook Co. \$2.50 na celo leto, \$4.75 za pol leta, za inosomstvo \$11.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and
Canada \$2.00 per year, Chicago and Cook County \$2.50 per year,
foreign countries \$11.00 per year.

Črna oglavica po dogovoru.—Kopirni listi in nenasloveni
listniki se ne vračajo. Kopirni listi in nenasloveni listniki
druga, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Neolov na vso, kar ima stik s Nasonom

PROSVETA

2637 - 88 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Glasovi iz naših nasebbin

Kandidata za predsednika in podpredsednika bosta govorila pri nas!

Chicago, Ill. — Wallace in Taylor, kandidata za predsednika in podpredsednika ZD na listi progresivne stranke, bosta govorila v naši nasebbin v petek zvečer 15. oktobra, v Sokol Chicago-dvorani na 2345 S. Kedzie ave. Vstopnina je samo 50 centov! Kdor bo prej prišel, bojši sedež bo lahko dobil. Sedaj, ko to pišem, je še nekaj vstopnic na razpolago in je najbolje, da si jo takoj preskrbite, ker drugače boste morali poslušati govore zunaj, pred dvorano.

Poročano je že bilo, da govori Wallace po radiu vsak ponedeljek od 9:30 do 9:45 zvečer. Ali ga poslušate? Priporočljivo je, da povabite svoje sosedo na poset, da poslušajo tudi oni Wallaceve govore. On bo na radio vsak ponedeljek ob navadnem času do volitev. Izrabimo vsako priliko v korist volilne kampanje progresivne stranke. Predno bodo dosele te vrstice pred vas, bo najbrže že distriktno zvezno sodišče odločilo, ali bo progresivna stranka na volilni listi ali ne. Kampanjski odbor progresivne stranke v Cook countyju je že določil formulo, če ne bo Wallace na listi, ker v našem okraju ima progresivna stranka okrajno listo s svojimi kandidati. Parola v tem slučaju je: Volite "strait" progresivni listek in le na ta način boste volili tudi za Wallacea. Kolikor bo "strait" volilnih glasov, se bo smatralo, da so glasovi za Wallacea. Vsi delavci za Wallacea in progresivno stranko v našem okraju, naj na ta način tolažijo drugim, ker to je zelo potrebno. Prvič, da greste voliti in, drugič da pravilno volite, da se noben glas ne izgubi.

Sedaj, ko zaključujem te vrstice, sem dobil veselo novico, da je Klub Metro odobril naše povabilo in bodo podali 45 minutni program na Wallace-Taylorjevem shodu. To so tisti, ki so zadnjič nastopili v Wrigley Fieldu in na shodu slovenskega kongresa v Opera House. Mnogo ljudi se je izrazilo, da je bil samo dotični program vreden pet dolarjev. Torej nabavite si vstopnico takoj! Na svidenje v petek, 15. oktobra, v Sokol Chicago-dvorani.

Louis Zorko.

S pota
V teku mnogih let sem že marsikaj srečal in doživel na potovanju po Ameriki in Evropi. V Evropi sem bil nekoč zelo iznenaden, ko sem slišal nekoga govoriti o Ameriki, dasiravno ni bil nikdar tu. To je bilo namreč v Sloveniji. Dotičnik je pridigoval vsake vrste neslanoosti o Amerikancih, nato pa je dejal, da naj še jaz kaj povem o Ameriki, a odgovoril sem mu, da k njegovim namiljenim umotvorom ni mogoče ničesar dodati.

Marsikaj sem že doživel v različnih bolnišnicah. Na te stvari sem se spomnil, ko sem prejel veselo poročilo, da je gl. tajnik Fred Vider srečno prestal operacijo.

Te vrstice pišem v bolnišnici v Duluthu. Tu tolažim bolne brez razlike kdo je in kakšnega prepričanja. Bolnišnice so kljub visokim stroškom vedno polne. Nekateri obiskovalci bolnikov pa z njimi napačno postopajo in namesto da bi jih tolažili, jih pa žalijo. Kadar obiščemo bolnika, ga moramo samo tolažiti

formalno zapisane besede so preveč neokretne in lahko več dosežemo z neformalnimi raziskavami.

Te "neformalne raziskave" ali razgovori so se vlekli več tednov in proti koncu je že kazalo, da bodo prišli do sporazuma za končanje berlinske krize, ker sta obe strani pristali na koncesije. Ko je bila pogodba sestavljena, sta Molotov in Stalin pobarala zapadne diplomate, češ, gentlemen, zdaj dodajmo pa še točko, bazirano na vaši obljubi, da bodo tem razgovorom sledila tudi pogajanja štirih sil za sklenitev nemške mirovne pogodbe.

Tukaj so se pa pogajanja razbila, ker zapadne sile niso hotele pristati na to točko. (Pride še.)

Vedritelji železničarskih unij konferirajo v Chicagu med pogajanja z družabni za zvišanje plač in novo pogodbo. Reprezentiranih je 16 unij. Unije zahtevajo 25c več na uro in znižanje delovnega tednika z 48 na 40 ur.

in ne mučiti z različnimi neslanostmi. Bolnik ne potrebuje ničesar drugega kot tolažbe in zdravil.

V St. Mary bolnišnici sem že 21 let, kjer imam vse preskrbljeno. Poleg drugih bolezni me muči tudi mrtvoud na levi strani, tako da sem prisiljen ostati tu, od časa do časa pa napravim kratak obisk. Nekajkrat sem bil na divnem zapadu, dvakrat pa v Clevelandu radi opravkov pri Slovenskem narodnem muzeju. Ne, za daljše potovanje nisem več sposoben.

Pred nekaj leti pa sem se srečal v Chicagu z Jakobom Stojničem. On je bil tedaj na obisku pri svoji sestri. To je bil njegov zadnji obisk, kmalu potem pa je umrl. V Chicagu se je pripeljal z aeroplanom. Iz Hollywooda, Cal., do Chicaga ga je vzelo samo sedem ur.

Tudi mene je pretresla vest o smrti gl. predsednika SNPJ V. Cankarja. Dan po njegovi smrti sem pisal br. Vidru in mu naročil, naj ga pozdravi v mojem imenu in da želim, da kmalu okreva, drugi dan pa sem dobil Prosveto in v njej čital naznanilo o Cankarjevi smrti. Kakor je zapel Prešeren: "Odprta noč in dan so groba vrata, al' dneva ne pove nobena vrat'ka." S pokojnikom sva se prvič srečala v Pittsburghu, potem pa na mnogih konvencijah SNPJ.

Ko se je vršil prvi Slovenski kongres, sva s pokojnikom skupaj potovala iz Chicaga v Cleveland. Velikokrat sem ga tudi obiskal v glavnem uradu. Vselej mi je šel na roko, če sem ga za kaj vprašal. On je bil res zmožen voditelj, zato ga bomo vsi pogrešali. Naj mu bo blag spomin, njegovi družini pa globoko sožalje!

Matija Pogorelec.

To in ono

West Middlesex, Pa. — Mnogi me sprašujejo, zakaj se bolj pogostoma ne oglašim v naši Prosveti. Navadno jim odgovorim, da sem se polenil. V resnici pa je glavni vzrok, ker imamo na kmetih sedaj obilo dela in tako človek odlaša s pisanjem.

V teh časih pa ni nič kaj veselih novic, o slabih pa ne pišem rad. Jesensko vreme je prav prijazno in zemlja je skoraj že preveč suha. Dnevi so gorki, noči pa mrzle.

Dne 14. septembra je umrl Joe Kramar, star 44 let. Zapuščil je sina in brata Franka, kateri je dolgoletni prijatelj Slovenskega doma v Sharonu. Pred leti je bil član društva 174 ABZ, a je vsled neplačanih asesmentov izgubil to društvo. Ob syp-

ti pa je še vedno spadal k nekemu samostojnemu društvu v Girardu, O. Res je žalostno, ko človek pozabi na samega sebe. Žalostno je videti tudi mrtvaški oder, ko mrlič leži osamljen, okrog njega pa le nekaj evetic. Pokopan je bil na hrvaškem pokopališču.

Naj še omenim, da je bil doma iz Like vasi pri Igu.

Dne 16. septembra sta se podala Mihael Gorenc in žena v Californijo na obisk k svoji poročni hčeri Mrs. Miller. Tja sta se odpeljala z avtobusom. Frances Gorenc je tajnica društva 262 SNPJ. Želim obema mnogo zabave in srečen povratek. Pred dobrim tednom sem prejel kartico od Antona Ogrina in njegove žene, ki sta bila na obisku v Waukeganu. Na njej so podpisani tudi Ciril Kunstelj in njegova žena in rojak Zelenc in njegova žena. Lepa hvala!

V tem času je že pozno za obiske po nasebbinah, dne 26. septembra pa so me telefonično poklicali iz Greenville, Pa., ter vprašali, če sem doma. No, če dve uri pa se že pripeljejo Anton (Thom?) Zakrajšek, Frank Šifron (?), Stanley Gerk, Joe Fabjančič in žena, vsi iz Clevelanda, ter naš zet Joe Godina in žena. Zakrajšek reče: "Veste, moja žena me je zapustila in šla v Chicago na zborovanje Ameriško-slovenskega kongresa, jaz pa sem se v tej družbi podal malo na sprehod. Sicer pa bom prej doma kot ona, ki bo ostala v Chicagu nekaj dni več kot je nameravala, zaradi smrti Vincenta Cankarja."

Tudi mene je presenetila žalostna vest o Cankarjevi smrti. Čital sem, da se je podal v bolnišnico na operacijo in da jo je srečno prestal, kar naenkrat pa zvezno o njegovi smrti. Ljudje smo res kapljice na veji. Danes si zdrav, vesel in pripravljen za svatbo, čez nekaj dni si pa že mrtev. Z Vincentom Cankarjem sva se srečala skoraj vsako leto na tej ali oni prireditvi. Zadnjič sva si stisnila roke 28. junija na prireditvi društva 476 v Salemu, O. Kdo bi si mislil, da je bilo tisto zadnje srečanje! Družini pokojnika globoko sožalje!

Da pridem nazaj na našo

družbo. Frank Šifron pravi: "Pred časom sem večkrat čital vaše dopise, kateri so mi ugajali, dasiravno vas nisem poznal. Sedaj sem pa tukaj. Veste, si- noči smo se domenili, da gremo v Sharon, pristavil pa sem, da obiščemo tudi Valentinciča, da se tudi jaz spoznam z njim."

Potem smo se skupno domenili in odpeljali v Slovenski dom, ali vrag je tam, kamor pridejo Clevelandčani! Namreč naš pennsylvanski denar nima veljave in nisem mogel kupiti niti čaše ječmenovca. Zakrajšek mi je dejal, če ne spravim takoj svojega dolarja, ga bo stran vrgele. Kaj sem hotel, kot pokoriti se in naprej piti. Pa ne samo jaz, tudi drugi so pili. V taki družini bi se kaj kmalu naredil velik dobiček. Hvala, fantje, za obisk! S tem, kar ste pustili pri nas, si bom lahko tudi čez teden tolažil zejo.

Anton Valentincič.

Proslava 40-letnice sam. društva Edinosti

La Salle, Ill. — Samostojno društvo Edinost bo praznovalo 40-letnico svojega obstoja dne 31. oktobra v Slovenskem domu. Ta dan bomo imeli zopet priliko slišati moški pevski zbor Prešeren iz Chicaga, ki bo nastopil na tej proslavi. Pevci nas bodo zabavali s svojim izbornim petjem in poleg pa še z veselo igro. Da so Prešerenovi mojstri v teh stvarih, nam je znano. Sporogill so nam, da bodo s seboj prilejali tudi mnogo svojih prijateljev in prijateljic.

Na programu bodo nastopili tudi "Sensational Commanders" iz Elgina. Njih še nismo nikdar videli v Slovenskem domu. Bomo videli, kaj znajo oni.

Torej, rojaki in rojakinje od blizu in daleč, pripravite se za našo proslavo na dan 31. oktobra. Mladina bo imela priliko slišati dobre pevce in igro. Slovenska pesem ne dani v našem domu vsak dan, zato sem prepričan, da bomo vsi pohiteli tja 31. oktobra. Program se bo pričel ob dveh popoldne. Pridite pravočasno, da ne zamudite lepega programa.

Po koncertu in igri se bo pri-

šel ples, za katerega bo igrala dobra godba. Ženski gospodinj-ski in moški gospodarski klub bosta skrbela za lačne in žejne.

Prijatelji iz bližnjih nasebbin kot so Oglesby, Peru, East Moline, Peoria, De Pue, pridite in vam ne bo žal! Vstopnina je samo 75c, kar ni veliko za sedanje razmere. Vstopnice so že v prometu in jih lahko dobite pri članih društva Edinost.

Veselični odsek je pridno na delu in bo gledal, da bo vse lepo izvršil in gostom postregel.

Torej na veselo svidenje 31. oktobra! Upam, da se bo še kdo oglašil in povabil ljudi na to važno proslavo.

Matt Vogrich.

Vabilo na koncert in ples

Shaboygan, Wis. — Ker je vročina minila in z njo vred tudi sezona piknikov, se sedaj Ameriško-slovensko združenje pridno pripravlja za koncert in zabavo, ki se bo vršila 16. oktobra v Fludernikovi dvorani, začetek ob osmih zvečer.

Na koncertu bodo nastopili pevci in pevke in vas razveseljevali z lepimi slovenskimi pesnicami. Slišali boste mladi cvet od štirih let naprej, mlada dekleta in mladinski deški zbor, prav tako žensko pevsko skupino. Lepo petje vas bo spravilo v veselo razpoloženje, tako da boste pozabili začasno vse težave in skrbi.

Prav rada bi opisala nastop vseh, ampak to ni mogoče, ker vzame preveč časa in prostora.

Pridite vsi, tudi tisti, ki še niste člani naše organizacije, in prepričali se boste o nadarjenosti vseh pevcev, zlasti mladine. Ta koncert bo zelo pester in ne bo preveč dolg, tako da boste imeli dosti časa tudi za drugo zabavo.

Za ples bomo imeli izvrstnega godca. Kdor ga je že slišal, ve, da akordi njegove harmonike spravijo vsakogar pokonci in se mora malo zavrteti. Torej na gotovo svidenje 16. oktobra v Fludernikovi dvorani.

Naj še omenim, da smo se odpeljali na potovanje z dvema avtobusoma. To je bilo 22. avgusta in ne 5. septembra, kakor je bilo prvotno poročano. Datum smo spremenili radi proslave in priredbe v Milwaukeeju. Potovanje je bilo prav prijetno in pomenljivo za vse.

Naša prva postaja je bila na Holly Hillu, druga pa v mestecu z imenom Mt. Horb. Tam smo obojevali in se malo pokrepčali, potem pa smo šli naprej do Little Norwayja, kjer smo imeli priliko videti posestvo starega naseljenca Isaka Dahleja, ki se je priselil z Norveškega pred mnogimi leti. Vse hišice in druga poslopja so dobro ohranjena.

Naša zadnja postaja je bila v Blue Mound Caveu (podzemlj-ska jama). Res nekaj krasnega! Taka potovanja so velike vrednosti. Ni čudno, da slišimo povpraševanje, kdaj pojdemo zopet kam.

Naši tajnici Mrs. A. Modic gre veliko priznanje za njen trud, ker je vse lepo preskrbela za to potovanje.

Vredno je tudi omeniti, da smo na zadnji seji 31. avgusta pridobili zopet 10 novih članov in članic. Vsi dobrodošli v naši organizaciji!

Mary Fale, predsednica.

Prispevajte v obrambni sklad!

Vsi darovi za obrambo Enakopravnosti, Prosveto in Proletarca naj se pošiljajo na naslov: John Pollock, 24485 Lakeland Blvd., Euclid 23, Ohio. Br. Pollock je blaginjak obrambnega sklada.

Sadovi machiavelške diplomacije

Če bi bil kak Marsian zadnje dni obiskal Ameriko ali zapadno Evropo, bi bil gotovo dobil dva neizbrana vtisa: prvič, da je prišel v veliko norišnico, drugič, da bo ta norišnica vsak čas zažgala nov svetovni požar. Za oba vtisa bi bil dobil dovolj materiala v Ameriki, kakor tudi v Parizu. V Ameriki bi bil lahko čital v dnevnem tisku z velikimi naslovi: "Vojna nevarnost se povečala" (Chicago Daily News z dne 27. sept.), "Rusija kriva, če pride do atomske vojne." Etcetera, etcetera.

Zadnji teden sta bila "naš" tisk in radio zopet polna sardončnih ugibanj in ciničnega hujskanja na vojno. "Mehčala" sta ameriško ljudstvo in ga psihološko pripravljala na "neizbežno" vojno. Tako enostavno in lakonično in razpoložljivo kakor bi se pripravljali na "baseball game", na piknik ali nedeljski izlet. Samo s to razliko, da je bila vsa ta kampanja prepojena s podvojnjo mero strupa proti Rusiji.

Če se je kdo kdaj kriminalno igral z ljudstvom, z usodo dežele in sveta, so tega krivi "naši" kovači javnega mnenja: žolti pisuni in buržoazni gromovniki, je tega greha kriva "naša" in sploh vsa bankrotirana zapadna diplomacija, katere se hinavsko odeva z "demokracijo" in dela največje lumparije in zločine v njenem imenu. Tragedija je v tem, da so široke množice ljudstva postale žrtev te machiavelške igre in kot bakli slede tej pogubonosni politiki. Vse zato, ker je ameriško ljudstvo kljub vsemu bahanju s "svobodo tiska" in "govora" tako nomenomna ilabo in napačno poučeno o mednarodnem položaju, zlasti o Rusiji in vzhodni Evropi in Nemčiji, kakor najbrže nobena druga dežela.

Naj nam čitatelji oprostite, ako smo se zopet "izlili". To pišemo v zvezi z machiavelško diplomatsko igro in mrzlo vojno, ki odmeva iz Pariza, kjer se zopet bije boj med Vzhodom in Zapadom. Ta boj se je bil do zdaj in kakor kaže se bo bil še v nedogled okrog tako zvane "berlinske krize" in svetovne kontrole atomske energije. Vse kaže, da se visoka diplomacija, ki zdaj zboruje v Parizu pod firmo Združenih narodov, z drugimi svetovnimi vprašanji ne bo dosti bavila. Naj nam torej čitatelji oprostite, ako se bomo ponovno "gnjavili" s tem, s čemer se gnjavijo in davijo v Parizu. In sicer se bomo s tem zopet bavili, ker od obeh vprašanj: Nemčije in atomske bombe zavisi to, da-li je pred nami nov svetovni požar, stokrat groznejši od zadnjega, ali se bo svetovna diplomacija usmerila na pot miru in treznega sožitja narodov.

Za slednje je danes, žal, zelo malo izgledov. In na podlagi tega, kar se je zadnje dni zgodilo v Parizu, kakor tudi prej na tajnih pogajanjih v Moskvi, danes pribijemo to, da NI Rusija tista sila, ki neče poštenega in stvarnega sporazuma glede Nemčije in atomske bombe, marveč je proti temu zapadna diplomacija pod vodstvom wallstreetsko-vojaške klikle, ki danes vlada Ameriko. To je danes lahko jasno vsakemu, kdor zna razčleniti diplomatske dogodke in poteze zadnjih dni.

Oglejmo si nekoliko, kaj se je zgodilo v Moskvi: zakaj so se pogajanja glede Berlina razbila, in kaj se dogaja v Parizu.

Ko smo pisali zadnje članke o konfliktu, ki se bije okrog "berlinske krize", svetovni javnosti še ni bilo znano, zakaj prav za prav so se razbila pogajanja v Moskvi med zastopniki zapadnih sil in Rusije. Velika uganika je bila tudi, zakaj je Rusija nenadoma stavila nov pogoj v zvezi z Berlinom, to je zahtevalo za popolno rusko kontrolo nad zračnim koridorjem, katerega se poslužujejo letala zapadnih sil.

Vse te uganke so zdaj rešene in vsa stvar v zvezi z berlinsko krizo je na dlani. In sicer sta to razjasnila glavna kontestanta v tem konfliktu: Amerika in Rusija z objavo svojih not, "pojasnil" in "zagovorov". "Naš" državni department je objavil daljši dokument, vsebuječ čez 35.000 besed, v katerem pa je po izjavi nekaterih komentatorjev, zagovornikov sedanje dvostrankarske zunanje politike, več vprašanj, na katere državni department ni dal odgovora. Z drugo besedo objavil je, kar je smatral sebi v prilog, in zamolčal, kar bi vrglo drugačno luč na zapadno, zlasti na ameriško diplomacijo. (Mi tega dokumenta nisimo čitali, marveč le razna časnikarska poročila in "tolmačenja".)

Kakor pravi Willie Pflaum, urednik zunanjih vesti Chicago Sun-Timesa, državni department neče objaviti neke pogodbe, ki je bila sklenjena 29. jun. 1945 med maršalom Žukovom in poveljniki zapadnih okupacijskih sil v Berlinu. In Pflaum pravi, da je neče zato objaviti, ker bi izpodbila argumente zapadnih sil, ki pravijo, da imajo vso pravico do nemotene prometne žile, zlasti zračne, do Berlina. Rusija pravi, da imajo na podlagi te pogodbe zapadne sile pravico do prometne žile le za zalaganje svojih okupacijskih sil v Berlinu, ne pa za splošni trgovski promet, za zalaganje Berlina. In v smislu te pogodbe je še ta prometna žila podvržena ruski kontroli in inspekciji. Pflaum zaključuje, da radi tega zapadne sile tudi nečejo predložiti te zadeve pred mednarodno sodišče v Haagu, ker bi svojega sedanjega stališča ne mogle uspešno zagovarjati.

Toda to ni glavno sporno vprašanje, radi katerega so se razbila pogajanja v Moskvi. Glavni vzrok je v tem, kakor pravi tudi Chicago Sun-Times v uvodniku z dne 3. okt., ker je na eni strani Moskva hotela pridobiti Ameriko, Anglijo in Francijo za obnovo pogajanj o celotnem nemškem vprašanju, zapadne sile so se pa temu ves čas razgovorov izmikale in skušale doseči sporazum le glede Berlina.

Da se pogajanja niso prej razbila, je razlog v tem, ker je ameriški poslanik v Moskvi Biddel Smith zagotovil Molotova, da so zapadne sile pripravljene pogajati se tudi "o širših implikacijah" berlinskega vprašanja. Molotov je zahteval, da se ta obljuba postavi na papir, črno na belem, toda ga je Smith pregovoril, češ,

Skupina pomolskih delavcev, članov unije CIO, kaže odločnost v stavki proti družbi, ki noče pristati na unijske zahteve za zvišanje mezd.

BIOLOŠKO PROPADANJE NEMŠKEGA NARODA

Nemški raj, ki naj bi ga bili po Hitlerjevih obeh deležni njegovi rojaki po končani vojni nudi danes porazno sliko pešajočega ljudstva

Nemčija bo v nekaj desetletjih postala dežela starcev in žensk in bo štela komaj okoli 40 milijonov prebivalcev. To ugotavlja ugledni nemški novinar dr. Gustav Stolper v svoji knjigi "German Realities", ki je izšla nedavno v Ameriki in v kateri prikazuje Nemčijo po drugi svetovni vojni. Dr. Stolper, ki je izza časa prevzema oblasti po Hitlerju živel v Ameriki, kjer je nedavno tudi umrl, trdi, da je Nemčija kot politična, vojaška in gospodarska sila, kakršna je bila poznana v svetu, uničena in da se ne bo mogla več dvigniti. Nemški narod propada in to v prvi vrsti zaradi nezadržane pešanja njegove biološke moči.

Toda katastrofa, v katero je Hitler pogladil nemški narod, ima še veliko hujše posledice. Predvsem je postala Nemčija dežela starcev in žensk. Med 66 milijoni Nemcev je 29 milijonov moških in 37 milijonov žensk. Čeprav se s povratkom vojnih ujetnikov to razmerje nekoliko boljša, bo kljub temu število žensk še močno nadkriljevalo število moških. Poleg tega so moški povprečno stari ali pa zelo mladi. Srednja plast moških od 20 do 50 let, to je moških, ki pridejo v poštev za preporod plemena in obnovo narodnega življenja, je decimirana. Od normalnega razmerja, ki znaša okoli 50% celokupnega moškega prebivalstva, se je ta plast skrčila na 30%. V dobi treh desetletij je vojna dvakrat povzročila, da je količnik rojstev padel in da se je istočasno količnik umrlivosti otrok dvignil. Izguba otrok, ki so umrli preračunoma, odnosi primanjkljaj rojstev v letih nemškega poloma, bo odločilna za nemški narod v teku bodočih 30 let. Poleg tega bodo ljudje preko 50 let, ki so v normalnih prilikah tvorili četrtino prebivalstva, a tvorijo sedaj približno tretjino celokupnega prebivalstva, zaradi manjše odpornosti do lakote in bolezni, hitreje odmirali. Končno bo na umrljivost vplivala tudi okoliščina, da žive milijoni Nemcev kot begunci v neormalnih razmerah, natrpani v neprimerne stanovanjine. Ne manjka jih celo v strahotno porušeni in itak preobljedenih mestih. Domače prebivalstvo smatra te begunce, ki tvorijo v nekaterih pokrajnih tretjino celotnega prebivalstva, večinoma kot tuje in vsiljence.

Ustroj nemškega prebivalstva ne trpi samo zaradi nesorazmerja glede starostnih dob in spola, marveč je hudo prizadet zaradi nezadostne prehrane. Lakota, ki jo prenašajo že leta, slabi Nemce ne le fizično, temveč tudi moralno. Narod, ki živi v takšnih življenjskih prilikah, izgubi sčasoma sposobnost do dela, misli mu otope in ni več sposoben moralno normalno reagirati. Spomin mu meglji, zanimanje peša in vsak njegov napor velja je enemu cilju—fizični samoohranitvi. Čim dalje bo nemški narod živel v takih razmerah, tem hujše se bodo občutile posledice njegove katastrofe, kar mora preko povečanja umrlivosti, porasta raznih bolezni, izgube energije in sposobnosti končno nujno dovesti do demoralizacije, tako v javnem kot v zasebnem življenju.

Po podatkih, ki so jih zbrali zdravstveni organi, je povprečno teža posameznega prebivalca v ameriški coni Nemčije v letih od 1945—47 znatno padla. Obolenja na tuberkulozo, ki se je razpasla v vseh oblikah, so se dvignila do številk, ki jih doslej še nikoli niso zabeležili. V prvem četrtletju l. 1947 je število smrtnih primerov v ameriškem delu Berlina skoro za trikrat preseglo število rojstev, umrljivost otrok pa se je napram prejšnjemu letu dvignila od 70,9 odst. na 116,2 odst. Pomen teh števil bomo razumeli, če omenimo, da je v istem razdobju umrljivost otrok v New Yorku znašala 27,8 odst.

Na podlagi teh statističnih podatkov in upoštevajoč splošne življenjske razmere v Nemčiji lahko sklepamo, da bo nemški narod, če se bo njegovo biološko propadanje nadaljevalo v takni meri, v dobi enega ali dveh pokolenj po številu zdrknil na peto mesto v Evropi, za Rusijo, Veliko Britanijo, Italijo in morda celo za Francijo. Razume se, da bi to dovedlo do velikih sprememb ne samo glede usode Nemčije same, nego tudi na političnem, gospodarskem in vojaškem polju v Evropi sploh. Vse kakor se je Hitler pošteno mo-

til, ko je besedičil o 200 milijonih Nemcev, katerim je hotel preskrbeti življenjski prostor.

Propadanje nemškega naroda pa ni samo posledica druge svetovne vojne. Nemški narod je začel biološko pešati že po prvi svetovni vojni. Dočim je v dobi od l. 1875 do l. 1915 prebivalstvo Nemčije naraslo od 43 na 68 milijonov, in se je na ta način Nemčija povzpela na drugo mesto v Evropi, se je v treh desetletjih od l. 1915 do l. 1943 rodilo v Nemčiji samo 30 milijonov otrok, to se pravi, da je letni prirastek znašal povprečno 1 milijon, medtem ko je v prejšnjem pokolenju prirastek znašal 1,800.000 letno. Podlaga za prihodnje pokolenje se je skrčila na polovico one podlage, na kateri je zgradil svojo silo Wilhelm II.

V tem pokolenju bo nemški narod občutil vso težo izgubljenih druge svetovne vojne in posledice političnega, socialnega in gospodarskega poloma. Dočim je bilo v dobi od 1875 do 1913 povprečno 54% moških sposobnih, da si ustvarijo družino, bo število takšnih moških odslej neprimeroma manjše, kajti moški, rojeni v dobi med l. 1915 in 1927, so bili decimirani v vojni. Med tistimi, ki so se vrnili z bojišč, je okoli 3.000.000 invalidov, ki gotovo niso primerni kandidati za ženitev. Ostali so sicer ohranili zdrave ude, a so večinoma brez doma, brez stalnega zaslужka in lačni, tako da večinoma tudi ne morejo misliti na ženitev in družino. Spričo tega je naravno, da bo število rojstev v Nemčiji, četudi se bo verjetno v prvih povojnih letih nekoliko dvignilo, kakor se to po vojnah vedno dogaja, začelo postopoma padati. Računajo, da bo nihalo med 600.000 in 800.000 letno ter da bo na vsako družino odpadlo povprečno po dvoje otrok. Ker pa to ne zadostuje za ohranitev ravnotežja napram odmiranju, je mogoče s precejšnjo gotovostjo predvideti, da bo število prebivalstva v Nemčiji okoli l. 1980 padlo pod 40.000.000.

Pri tej cenitvi niso upoštevane razne okoliščine, ki bodo tudi gotovo zavirale biološki razvoj nemškega naroda. Preobljedenost v zapadni Nemčiji, kjer bo moralo prebivalstvo še dolga leta živeti med razvalinami, ter težnja mlajše generacije, da se izseli in poišče v inozemstvu boljše pogoje za življenje, so gotovo slabi pogoji za biološki razvoj ljudstva.

Posledice velikih sprememb v ustroju nemškega naroda so še sedaj jako občutne. Ako vzamemo kot dela sposobno prebivalstvo moške v starosti od 14 do 65 let in prištetemo med nespodobne (najmlajše in najstarejše) še okoli 3 milijone trajnih invalidov, potem ugotovimo prenesljivo dejstvo, da mora 100 dela sposobnih Nemcev skrbeti za 75 onespodobnih kolegov. Spričo visoke umrljivosti otrok ni dosti upanja, da bi se to razmerje v prihodnjih 15 letih spremenilo. Narasajoče pomanjkanje delovnih moči prihaja najbolj od izraza v nemških premogovnikih. Leta 1945 je bilo 65% rudarjev v Porurju starejših od 40 let, dočim je bilo pred vojno rudarjev v takni starosti manj kakor 25%. Število mladeničev do 29 leta starosti je v teku enega pokolenja padlo od 45 na 13%. Pred dvajsetimi leti so rudarji, ki so prekorčili 40. leto starosti, le v izjemnih primerih delali v podzemeljskih rojih, sedaj delajo v teh rojih 63% takih rudarjev. V desetih letih ne bo Nemčija več mogla vzdrževati proizvodnje svojih premogovnikov na predvojni višini. Pomanjkanje delovne moči v porurnih premogovnikih je značilno tudi za vse druge panoge nemške industrije, zlasti za plavže, rudnike, tovarne gradbenega in železniškega materiala ter za vse vrste gradbenih del.

Posledice biološkega propadanja nemškega naroda pa ne bo občutila le Nemčija sama, marveč bo ta propast kvarno vplivala tudi na gospodarski razvoj ostalih evropskih držav. (Prim. dnevj.)

KAKO SKRBIJO ZA SNAGO NA ŽELEZNICAH

Na beograjski postaji so uredili stalno čiščenje in desinficiranje potniških vagonov. Vagone desinficirajo v posebnem predoru, kjer uporabljajo strupene pline. Na mesec očistijo na postaji do 10.000 vagonov.

O ZAČETKIH TEHNIKE

Voz in premična prema spadata med najpomembnejše izume človeka

Po okritjih 19. stoletja sega zgodovina človeškega rodu dalje v interglacialno ali morda v starejšo diluvialno dobo. Našli so okostje Neandertalca in proučili njegove življenjske prilike. Ob živalskih jezerih so zasledili ostanke prazgodovinskih nasebin na kolen in tudi izkopanine skandinavskih dežel nam pričajo o prvem človeku. V Severni in Južni Ameriki je živel človek baje že v starejšem terciaru, vendar pa smo navezani tu na negotove podatke, ker je šla Amerika pred odkritjem svojo razvojno pot. Tako so na pr. poznali baker 700 let pred nami.

Kdaj se je zbudil pri pračloveku tehniški čut, je težko ugotoviti. Tehniško se je udeleževal najprej pri svojem primitivnem orodju, ki ga je izdeloval iz kamna, kosti in rogovi. Nekaj tega orodja se je mestoma ohranilo do danes. Kamen je odporen in najlaže ključuje z zobu časa. Starejši kamni dobi je sledila mlajša. Dočim zaznamujemo v starejši počasi in stalen razvoj tehniškega dejstvovanja, opazimo v mlajši neprimeroma hitrejši tempo.

V človeku mlajše kamene dobe se je zbudila tehniška misel in ga zvesto spremljala preko bakrene in bronaste v železno dobo. Tedaj je obdeloval rodovitna prostrana polja, ki jih je v Evropi zapustila ledena doba, ko je toplo in suho podnebje razredčilo temne pragozde. Iz lovca je postal kmet in se pečal z živinorejo in kmetijstvom. Njegovo orodje iz kamna ni bilo več tako primitivno. Poznal je že specialnejše oblike, jih izpolnjeval obdeloval in ostril. Ploščke so skrbno obrušene in vsepovsod najdemo med izkopanimi brusline plošče iz peščenca. Lepo nabrušene sekire so za lahkoto obdelovale les za stavbe na kolen, ki so segale včasih daleč v jezero. Zidovje je delal prazgodovinski človek iz lesene drogovja ali iz tanjših vzporednih kolcev, ki jih je obmetal z vlačno ilovico. Orient pa je poznal že suho opeko, s katero si je gradil stavbe. Dežele ob vznožnem delu Sredozemskega morja so prednjačile v prvi dobi naše zgodovine in so bile na višji razvojni stopnji kakor Evropa.

V notranjosti Azije, Mezopotamije in v Egiptu se je razvila prednja obrt z navadnim kolo vratom in dosegla višek. Tako so odkrili najstarejše predlone priprave in našli tudi krasne tekstilne proizvode. Nihče ni mogel verjeti, da so iz prazgodovinske dobe, ker so v precizni izdelavi le malo zaostajali za današnjimi izdelki.

Iz mlajše dobe datira tudi prva lončarska obrt. V Evropi jo najdemo mnogo kasneje. Kakor večina obrti, tako je bila tudi keramika še ročna. Toda polagoma so se uveljavile bolj strokovnjaki pa si še danes niso na jasnem, kako je nastala kretalna prema s sornikom, ki je prav svojevrsten izum. Brez nje je obračanje zoba nemogoče. Kje neki je človek dobil sileno primerjo? V naravi je ni našel in prav zato prištevamo kretalno premo s sornikom pri vozu med najmarkantnejše izume. Večji stik z grudo je približal človeka kovinam. Spoznal je zlato in baker. V vzhodni Aziji, Egiptu in Grčiji so poznali baker že 5000 let pred našim štetjem. Mikala pa je človeka tudi blesteča bakrena ruda in skušal je iz nje dobiti čisti baker. Tako se je porodilo v 4. tisočletju pred našim štetjem litarstvo. Ker je litarstvo v zvezi z raznovrstnimi tehničnimi deli je bil storjen s tem ogromen korak naprej. Tehniški čut pračloveka se je še bolj razvil. V Španiji, ki je imela poleg Anglije največ bakra, se je razvila praveca lirska industrija. Tam so izumili tudi najstarejši način drobljenja hrbitin, ki ga uporabljajo še v novejši dobi. Talili so v debelih ilovnatih posodah. V naših krajih pa se je pojavilo prvo bakreno orodje šele 2200 let pred našim štetjem. Imelo je še vedno obliko kamenega orodja. Ker je bil baker premahak, so bile priprave pomanjkljive. Šele ko so izumili trši in laže taljivi bron, t. j. zlitino bakra in cina se je orodje izboljšalo. Ne vemo točno, kdaj in kje so izumili bron. Najbrže se je pojavil na raznih krajih. Saj so ga poznali tudi Peruanci pred odkritjem Amerike. Po vsej priliki je nastal prvi bron 2500 let pred našim

NOV DIPLOMATSKI SLOVAR

Važno delo sovjetskih diplomatskih zgodovinarjev

Pod vodstvom A. Višinskega in S. Lozovskega je v Moskvi v državni založbi za politično književnost izšel "Diplomatski slovar", ki po svojem obsegu in vsebini prekaša vsa dosedanja podobna dela. "Diplomatski slovar", ki so ga pred vojno uredili A. Frangulis, H. Berenger, E. Beneš, N. Titulisco in dr., niti zdaleč ni tako obsežen; pri sestavi tega slovarja so sodelovali tudi sami prizadeti diplomati, tako je n. pr. poročilo o italijansko-abesinski vojni napisal fašistični diplomat. Slovar mednarodnega prava in diplomacije (Woerterbuch des Völkerrechts und der Diplomatie), ki ga je uredil Nemeč K. Strupp in obsega tri zvezke, je sestavljen po načinu navadnega slovarja in na podlagi citatov iz mednarodnega prava. Nobeden teh ne vsebuje življenjskih podatkov o prizadetih diplomatih. Slovar vsebuje 700 člankov o najvažnejših dogodkih v svetovni diplomaciji od srednjeveških časov do l. maja 1947. Prvi zvezek obsega članke od črke A do K. V slovarju so podatki o najvažnejših dogodkih v mednarodnem življenju, o konferen-

Slovenska narodna podpora jednota

- 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois
- GLAVNI ODBOR**
- Upravni odbor:**
JOSEPH CULKAR, gl. predsednik, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON TROJAK, gl. pomočni tajnik, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISEK, tajnik bol. odd., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VROHVIK, direkt. mlad. oddel., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MILICA GODINA, urednica Prosvete, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik Prosvete, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
- Podpredsedniki:**
ANTON R. VERRICK, prvi podpredsednik, 1808 So. 33rd St., Milwaukee, Wis.
- Direktorni podpredsedniki:**
JOHN V. CEMULAR, prvi okrožni, 2138 Shalcross St., Philadelphia 24, Pa.
FRANK GRADISEK, drugo okrožje, Box 26, Hornsack, Pa.
JOSEF F. FRANKIAR, tretje okrožje, 127 E. 80th St., Cleveland 4, Ohio
JOHN BRILLAR, četrto okrožje, 2975 Broadway St., St. Louis 14, Mo.
JURISLA AMBROZIČ, peto okrožje, 415 Pierce St., Eveleth, Minn.
JOHN PETRITZ, sedmo okrožje, 1429 Carmona Ave., Los Angeles 14, Calif.
FRANK POLISAK, osmo okrožje, 205 3rd St. W., Roundup, Mont.
- Gospodarski odbor:**
MATH POLIČIČ, predsednik, 261 E. 150th St., Cleveland 16, Ohio
JOSEPH CULKAR, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB SUPAN, 1400 S. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
RUDOLF LEBICH, 129 E. 80th St., Cleveland, Ohio
DONALD J. LOTRICH, 1507 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
- Parolni odbor:**
ANTON BRULAK, predsednik, Box 21, Arva, Kansas
MICHAEL S. STARIN, 219 York St., Liberty, Pa.
ANDREW VIDRICH, 679 Front Ave., Johnstown, Pa.
JOHN KORI, SR, 209 So. 6th Ave. W., Duluth 1, Minn.
CAMILUS KARVICK, 2664 W. 67th St., Cleveland 3, Ohio
- Redarstni odbor:**
FRANK ZATJE, predsednik, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL S. KUMER, Box 44, Universal, Pa.
MATTHEW J. TURK, 264 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LOUIS KAPRLE, 12001 Zagl Park Drive, Cleveland, Ohio
ANDREW GRUM, 17155 Snowden, Detroit 13, Mich.

in bolj komplicirane priprave "stroji". Zaga tedanje dobe nas spominja v principu na moderno nihhalno krožno žago, le da se je postulil človek mesto vrtečega kroga krožnega sektorja. Za vrtenje gred so služili vrtilni stroji najrazličnejših oblik na jermenasti pogon.

Med komplicirane "stroje" prištevamo tudi voz. Ta prvovrstni izum je nastal gotovo v mlajši kamni dobi v Orientu in prišel šele v bronasti dobi v Evropo. Izumili so voz, kakor tudi na pr. plug, večkrat v prazgodovini in to na raznih krajih narodi, ki so živeli neodvisno drug od drugega. Prvi voz je bil iz navadnega okroglega valjastega debla, ki je imelo na obeh stranskih ploskvah pritrjeno vreteno, na katero so navezali breme.

Strokovnjaki pa si še danes niso na jasnem, kako je nastala kretalna prema s sornikom, ki je prav svojevrsten izum. Brez nje je obračanje zoba nemogoče. Kje neki je človek dobil sileno primerjo? V naravi je ni našel in prav zato prištevamo kretalno premo s sornikom pri vozu med najmarkantnejše izume.

Večji stik z grudo je približal človeka kovinam. Spoznal je zlato in baker. V vzhodni Aziji, Egiptu in Grčiji so poznali baker že 5000 let pred našim štetjem. Mikala pa je človeka tudi blesteča bakrena ruda in skušal je iz nje dobiti čisti baker. Tako se je porodilo v 4. tisočletju pred našim štetjem litarstvo. Ker je litarstvo v zvezi z raznovrstnimi tehničnimi deli je bil storjen s tem ogromen korak naprej. Tehniški čut pračloveka se je še bolj razvil.

V Španiji, ki je imela poleg Anglije največ bakra, se je razvila praveca lirska industrija. Tam so izumili tudi najstarejši način drobljenja hrbitin, ki ga uporabljajo še v novejši dobi. Talili so v debelih ilovnatih posodah. V naših krajih pa se je pojavilo prvo bakreno orodje šele 2200 let pred našim štetjem. Imelo je še vedno obliko kamenega orodja. Ker je bil baker premahak, so bile priprave pomanjkljive. Šele ko so izumili trši in laže taljivi bron, t. j. zlitino bakra in cina se je orodje izboljšalo. Ne vemo točno, kdaj in kje so izumili bron. Najbrže se je pojavil na raznih krajih. Saj so ga poznali tudi Peruanci pred odkritjem Amerike. Po vsej priliki je nastal prvi bron 2500 let pred našim

šetjem na Angleškem, kjer je najti obe kovini in vsebujejo bakrene rude mnogo cina. Zato so nazivali stari Grki angleško otočje Kasteride t. j. cinasto otočje. Iz Anglije so pripeljale trgovske ladje bron okoli l. 2000 v Egipt in na otok Kretjo. Baker je bil v bronasti dobi važen činitelj. V Srednji Evropi so ga največ pridobivali v Militerbergu pri Bischofshofnu in okolici, kjer so izkopali tudi mnogo talnih posod in lirsarskih žlic. To dokazuje, da so proizvajali bron kar na mestu iz rude in ga razpošiljali v obliki majhnih paličic po svetu. Človek je spoznal tudi železo. Sledila je okoli leta 1400 pred našim štetjem železna doba, ki se je uveljavila najprej na obah Sredozemskega morja. V Evropo je prišla šele 400 let kasneje. Ker so železne rude, kakor hematit, limonit in karbonati medle barve, niso dolgo zbudile pozornost. Pa tudi ne najdemo ležišča čistega železa kar tako v zemlji in posebno na vzhodu, ki nas je tedaj v razvoju nadkriljeval. Najstarejše železno orodje izvira iz zadnje mlikenske dobe. V Srednji Evropi pa zasledimo železno orodje samo v poznejših dobah. Pridobivanje iz rude ni bilo več težavno, ker je imej človek že dovolj izkustev z bakrom, ki zahteva skoraj iste temperature pri taljenju in je tedaj človek z lahkoto dosegel pri umetnem vetru 1000 do 2000 stopinj. Sedva so pravi pomen in vrednost železa odkrili pozneje, ko so našli način zvižanja trdote a pomočjo naknadnega žarenja in polivanja z mrzlo vodo. Okoli 500 let pred našim štetjem so spoznali veliko vrednost manganovih železnih rud, iz katerih izhaja "noriško" jeklo. Šele tu se začelja nov razvoj železne dobe. S pravnimim pojmovanjem vrednosti železa in jekla je prišlo človeštvo v širše in komplicirano tehniško življenje, ki je zajelo vse panoge. Dvigalo se je v vedno ostrišem tempu do one tehniške razvojne stopnje, v kateri je še danes. (Prim. dnevj.)

OGLEJTE NAŠ KRASHI VENETIAN ROOM in našo razstavo
Atraktivne središnje komode za obedno mizo, s poslačenim okvirjem ogledala in male živalske slike "v steklu in porcelanu".

ROČNO BARVANE SVETILKE . . . in kompletne darila, parfumov in steklenicah, trih itd. Mi specializiramo v izdelovanju in popravilu njuro okrasov glaževine. Mi zgradimo omarske površice, ogledala, sploh steklo vseh vrst. Mi popravimo kervena okna, vala okna naredimo nepremojljiva in vala pregrazniko popravimo. Na zastopnik vam po dala prsto preračun—nobenih stroškov in ne obveznosti. Kličite Hudson 4000.

NORMAL GLASS CO.
7530 So. Halsted St. - Chicago

DOPIŠNIKOM IN CLANOM JEDNOTE
Kadar pišete Prosveti ali v glavni urad SNPJ, ne poslabite v naslovu napravitelj pošte številke 23 za besedo "Chicago". Na kuverti vselej napišite: Chicago 23, Ill. To bo olajšalo delo na fiksni pošti, nam pa po spoštilo dostavljanje pošte.

76.000 novih delovnih

moči morajo zaposliti v Bosni in Hercegovini. V zadnjih mesecih so ustanovili v okrajih uprave za nabiranje delovnih moči. Računajo, da bo treba do konca avgusta zaposliti v zveznih podjetjih 14.000 delavcev, v vseh pa 76.000. V Bosni in Hercegovini so še velike rezerve delovnih moči med ženskami. Doslej so še mnogo premalo zaposlovali ženske.

Uspelo preizkušanje

hidromehanične naprave na Mariborskem otoku. Prve dni v avgustu se je začelo preizkušanje že montiranih hidromehaničnih naprav v novi hidrocentrali na Mariborskem otoku. Poizkusi so dobro uspeli. Vse hidromehanične naprave, počenali od hidromehanične zapornice do električnih motorjev, ki so bili izdelani v tovarni "Rade Končar", so se izkazali kot precizne.

Zahvala za obiske v bolnišnici

Chicago, Ill. — Najlepše se zahvalim Betty in Joe Poncar, ki sta tako lepo skrbela za mene do zadnjega v moji bolnišnici. Nadalje se lepo zahvalim mrs. Antoniet Dosh, ki me je redno obiskovala, za cvetličje in za telefonične klice v moji bolnišnici. Cvetličje so darovali: Board of Education, former Hays School, Mrs. Margaret Prost, Mrs. Anie Lavedski, Mrs. Antonia Erdik, Mrs. Marie Zajec, Mrs. Antoniet Dosh, Mrs. Pepca Sober, Mrs. Jennie Vovk, Mrs. Josephine Yurich, Mrs. Ivanka Roth in nekak Victor Zajec, miss Mary Pismayer in Mrs. Marie in Mr. V. Cankar, ki sta me tudi obiskala v bolnišnici ter nadalje še sledečim, ki so me obiskali v Belmont Hospital bolnišnici: Mrs. Frances Ureček, Mrs. Jennie Lesnik, Mr. in Mrs. Louis in Clara Poncar in Mali Poncar iz Joliet, Ill. Hvala tudi Josephini Brezovec iz Fontane, Calif. za poslano kartico in Mrs. Loiska Grzel iz Waukegana, Ill., ki me je obiskala v bolnišnici. Hvala Japa tudi sestri Dovična iz Pittsburgha, Pa., ki me je obiskala ko se je ravno nahajala v Chicagu in me obiskala v bolnišnici, predno sem šla na operacijo. Nadalje se prav lepo zahvalim vsem, ki so mi poslali in-lazilne kartice želeč mi ljubega zdravja, katerih sem prejela nad 500, ter enako lepa: hvala sploh vsem, ki so me obiskali kot sem bila v Belmont bolnišnici. Še enkrat najlepša hvala vsem in za vse; ostane mi v trajnem spominu. Vša prijateljica: Marie Vidmajer, 4823 N. Central Ave., Chicago 30, Ill. (Adv.)

NAZNANILO:

Ker nas je že več ljudi naprosilo za naslove jugoslovanskih oblastev v Združenih državah, naj tu navedemo, da naslov jugoslovanske ambasade se glasi: Yugoslav Embassy, 1520 — 18th St. N. W., Washington 5, D. C. Naslov urada jugoslovanskega konzula pa se glasi: Yugoslav Consulate General, 745 — 8th Avenue, New York 22, N. Y. in Yugoslav Consulate General, 188 West Randolph Street, Chicago 2, Illinois. Pišete lahko v slovenskem, srbohrvatskem ali angleškem jeziku.

Tihožitja in pejsaži - Novela

MIŠKO KRANJEC — Z DOVOLJENJEM AVTORJA

(Nadaljevanje)

Ne, to, da je bila zunaj zoprna, do kosti pretresajoča zima, stokrat zoprnejša za bednega partizana, ki mora tavati po gorah in ki se nima kam zateči, a če se zateče, ljudje nestrpno pričakujejo, da se poslovi od njih, ne da bi jim prišlo na misel, kako bi se tudi to ubogo bitje rado za trenutek pogrelo na topli peči, kako bi-tudi to bitje rado za trenutek posedelo med njimi in se z njimi pogovorilo. Samo za trenutek.

se tudi to ubogo bitje rado za trenutek pogrelo na topli peči, kako bi tudi to bitje rado za trenutek posedelo med njimi in se z njimi pogovorilo. Samo za trenutek.

Jutri, še preden se zdanj, pojde svojo pot v sneg, zimo, daleč, daleč in bo ponesel s sabo hvaležnost do tistih, ki so bili z njim dobri. Toda kolikšna sreča, ko bi bilo že konec vsega tega strašnega, leta in leta trajajočega, pa bi človek nekoč lahko mirno, predano posedel na taki Kalužnikovi peči, se pogovarjal s starim Kalužnikom, vmes pa priliščeval korakom mhađe vdove Štefke, priliščeval njenemu glasu, ki včasih nekje zunaj zapoje in bil pri tem srečen. Kako malo vsega si želi človek. Z majhno srečo mirnega življenja v Kalužnikovem domu bi bilo plačano vse trpljenje dolgih let.

In nekoč, ko bi bila prav tako zoprna zima, s snegom, ki zamede vse poti, zamede vrtove, ko burja zdaj zloveci, zdaj otožno zavija okrog oglov, bi sedel na peči, kjer bi se za njim igrala mali Peter in mala Štefka, ter se naposed zlasala; sedel bi tam, ne meneč se za take stvari, temveč bi gledal skoz okno droben, nepretrgano padajoč sneg in mislil, da je na svetu mir, da se po gorah nihče več ne klata, da ljudje žive po svojih domovih in da tem ljudem zdaj ni več hudo, kar je prišlo odraslenje, temveč da so vsak po svoje zadovoljni in srečni in da si med njimi in z njimi zadovoljen in srečen tudi ti in da nikdar več ne bo prišlo kaj tako strašnega, tako mučnega nad ljudi, kakor je prišlo nekoč, kar je moral prestati s-tisoči in tisoči tudi Peter.

Večerjal je med njimi. Gospodar je najprej molil na glas, družina je odgovarjala. Peter je poznal to molitev, poznal je tisto zateglo odgovarjanje družine, ki tako otožno odmeva v zimskih večerih, ko zunaj pada sneg in veter tuli in človeku tako dobro de, če je v topli sobi. Nato so jedli in jed je dišala po prijetni večerji nekdanjih dni, ko je mati prinesla v sobo v skledi jesti, otroci pa so čepeli na peči in si pripovedovali pravljice. In v sredo tistega pripovedovanja je udaril vonj matrine kmečke večerje in razblinil nenadoma vse strahove.

Peter se je ozrl po Štefki in se grenko nasmehnil, ko se je srečal z njenim pogledom. Razumela ga je. Prihajali so k njim na dom v temnih nočeh, prihajali pozimi, ko je bilo zunaj tako strašno, željno posegli po večerji, morda niti ne toliko lačni, kolikor bolj željni nečesa drugega, kakor je bila zgoj hrana. Nato pa so se kar stisnili vsaj za skopo uro k peči. Tako neradi so se odtrgali iz hiše. Razumela je Petra. Bilo ji je hudo pri srcu in ta trenutek bi mu najrajši rekla, naj ostane pri njih, naj ostane za vedno v tem prijetnem domu, ako je le mogoče.

Po večerji sta Štefka in dekla odnesli posodo v kuhinjo in odnesli tudi luč. Hlapec je odšel v stajo, kjer je spal. Peter in oče Kalužnik pa sta zlezla na peč. Peter se je zleknil po peči tako, da mu je glava visela skoraj čez rob. Na klopi je imel svojo hitrostrelko, granate, nahrbtnik in svoj dežni plašč, da bi imel za vsak primer vse pri roki. Potem se je oče Kalužnik, ker je bila že noč in ker je vedel, da

ponoči ne bo nikogar, celo pa ne ob takem vremenu, nekoliko pomiril in spraveval Petra po vsem mogočem. Najprej sta obudila spomine na nekdanja leta, ko je povprašal po Petrovih starih in kako jim je šlo v novem daljnem kraju, potem pa sta govorila o vojni, o koncu te strašne vojne in o prihodnosti.

Nato je prišla iz kuhinje Štefka, ko je vse opravila. Sedla je k peči tako, da je Petrova glava visela tik nad njo. Zadehtelo mu je od nje po prijetni domačnosti, po kuhinji in dimu, kjer se je zdaj vrtela in ta vonj se je mešal z drugim vonjem kmečkega doma in Petru se je naposed zdelo, da dehti po daljni mladosti, po tistih lepih časih, ko jo je še upal prijeti za kite, da bi jo premlatil, ona pa mu je zasadila nohte v lice, da bi se mu ubranila.

Pripovedoval je očetu Kalužniku, njegove misli pa so božale njo, ki je sedela pod njegovo glavo in ki je včasih izrekla kako besedo. Tako si je želel, da bi govorila, čeprav še tako vsakdanje stvari, samo da bi mogel poslušati njen mehki, globoki, zametasti glas. Zdelo se mu je, da se v njenih besedah skriva nekaj drugega, kakor izražajo besede same, nekaj, česar ne more ali noče naravnost povedati.

Bilo mu je tako prijetno sedeti tu v njeni bližini in misliti na tisto daljno dobo pred dvajsetimi leti. Kaj ga je po tolikem času privedlo k njej? Ali jo še ljubi? Ali jo je v resnici ljubil ves čas, samo da si tega ni mogel priznati? Šele zdaj, ko jo je spet našel, je čutil, kako globoko v njegovem srcu je živeła njena podoba. Čutil je, kako se je v njem obudila želja po njeni bližini: da bi je smel poslušati njen glas, da bi se smel ob njej radovati, želel je samo obuditi nekaj davno in globoko pokopane. Obuditi nekaj posebnega, kar ni samo Štefka, marveč kako je z njo v neposredni zvezi. To ni bil samo sprehod, skok k Štefki, pot k neki ženski, odmik z njegove partizanske poti, marveč je bil to sprehod v daljno mladost.

Niti malo ni mislil na njo kot žensko, mislil je na tisto malo Štefko, s katero se je na tej peči spoprijel zaradi otroške ljubezni in mu je ona pri tem opraskala lice. Tem laže je mislil na tisto Štefko, ker v tej noči ni videl njene podobe, njenega obraza, njene ženske zrelosti. Slišal je samo njen glas, samo vonj prijetne kmečke domačnosti mu je udarjal naproti in ta vonj je bil podoben onemu iz daljnih časov, iz mladosti. Naposed si ni mogel kaj, da ne bi spustil roke na njeno glavo, a ker ji je ruta zakrivala lase, jih je moral poiskati pod ruto na sencah. Nič sili podobnega ni čutil pri tem in tega ni hotel, hotel se je dotakniti nečesa lepega.

Ko se je tako igral z njenimi lasmi in mislil mnogo bolj na ono malo Štefko kakor na to v svoji bližini, je dvignila roko in se s prsti dotaknila njegovih prstov. Prijel jih je in jih držal v svoji roki. Razen tega ni želel ničesar, prav tako sama ni želela kaj drugega.

Tedaj je rekel oče: "Čas je, da gremo spat." Bilo je tako ubijajoče za nju, v njunem tako pohlevnem in borem obujanju daljne ljubezni, da sta si tesneje stisnila prste, kakor se ne bi hotela nikdar več ločiti. Ko se je oče Kalužnik zganil, pri čemer ga je napadel kašelj, ji je Peter pošepetal:

"Vrni se. Tako lepo je . . ." Stisnila mu je prste in vstala. Ko je oče spoznal, da je šla, želel mu lahko noč, je odšel v svojo kamro. A ko je v sobi spet kašljal, se je vrnila tiho, ko je že prej pustila duri priprte. Peter je poslušal, iskal v temu njene podobe, a je ni mogel razločiti. Pošepetal je: "Štefka . . ."

(Dalje prihodnjič)

v sovrastvu in besede so ji ostro drsele z jezika. Uživala je nad tem, da jih lahko vleče za nos. Nemška strojnica je zalajala in Slavica je vztrepetala. Kri ji je izginila z obraza in s-težavo je zasuknila glavo proti kraju, od koder se je razlegalo streljanje. Streljali so na greben hriba, kamor se je nameravala Slavica prejle dvigniti in od koder je nameravala uiti. Gori so se prikazali trije ali štirje partizani, kot je razbrala iz razgovora med Nemci. — Kaki zgubljeni, ki so se med ofenzivo ločili od edinice, se ji je zadelo.

"Kdo pa je streljal in ubil nas, ko smo se bližali hiši?" Oficir je uprl svoje brezove, napete oči vanjo in čakal odgovora s čudnim mirom.

"Jaz," je Slavica odgovorila. Oficir je odobravoče pokimal in kislil obraz mu je spreletel nasmeh.

"Kaj je bilo tu?" Z roko je pokazal na dogorevajočo hišo, ne da bi se ozrl tja. Slavica ni takoj odgovorila. Čeprav je sklenila, da bo povedala vse tisto, kar ne more nikomur odkodovati, po pravici, jo je vprašanje vendarle zmedlo. Dasi je čutila, da te mrzle ljudi lahko razorožuje samo z drznostjo in naglimi odgovori, je vendarle desetkrat premislila, preden je odprl usta.

"Bolnica je bila," je dejala mirno. Nemec je prevedel odgovor in med vojaki je završalo.

Zdaj je oficir vstal. Slekel si je plašč, ga vrgel na kamen ter stopil tesno k dekletu. Smrdljiva sapa iz njegovih ust jo je zbodla v nosu in kiselskat vonj njegovega potu jo je neprijetno dražil. Hotela se je obrniti stran, toda premislila se je. Uporno mu je zrla v oči, ugibajoč, kaj namerava storiti.

Nemec jo je gledal, pihal smrdljivo sapo vanjo, nato pa jo je zgrabil za roko ter potegnil bliže k oficirjem. Dolej je bila stala na majhni vzpetini in bila je videti večja, kot je v resnici bila. Zdaj pa se je njena nežna, skorajda suha postava izgubila sredi dolgih švabskih škornjev. Dihala je počasi, kakor da bi premislila še vsak dih. Na ostrjem vzgibanju njenih prsi se je zrcalilo njeno duševno stanje. Obraz je imela miren, oči so ji samozavestno žarele, le včasih so ji veke zdrhtele.

"Kje so bolniki?" jo je poziral oficir z očmi. Zdaj je bil njegov pogled še pohlepnejši, nekaj jastrebji. Voda v očeh mu je zavrela in Slavici se je zdelo, kot da se mu pod naočniki kadi iz njih sopara.

"Ponoči so odšli," je odvrnila brez obotavljanja. Pogledala je oficirja toplo, odkrito. Nalašč je spremenila pogled, da bi ji verjel.

"Lepa Franska misli" — spet je dejal 'Franska' — "da smo desetletni pobje," se je zarežal oficir. "Kje so bolniki, a?" Njegov glas je postal surov, trd. Nekaj je vztrepetalo v njenih očeh. Mišice po telesu so ji za sekundo popustile in začutila je, kako jo je v prsih rahlo zaplelo. Spet je s supkom glave vrgla svoje obilne kodre nazaj in znova je začutila moč v svojih udih. Razširila je oči, kakor da bi se začudila njegovim besedam ter dejala z uporno odločnostjo:

"Povedala sem resnico, saj mi drugega ne preostane. Vi pa mi lahko verjamete ali ne."

"Koliko je bilo ranjenecov?" je mletl oficir.

"Pet in trideset." — Zlagala se je bila in razveselila se je tega.

Oficir je njen odgovor prevedel in med Nemci je spet završalo.

"Da so odšli ponoči, praviš, a?"

"Da!"

"Kod, a?"

"Tu!" Dvignila je roko ter pokazala gori proti sedlu.

Dim se je bil že razkadir nad goro. Sončni žarki, ki so streljali čez prisojne stene, kakor da bi sonce sijalo prav iz Vipavske doline, so polagoma ugašali, mavricni sij nad stenami je medlel. Slavica je vedela iz izkušnje, da je zdaj okrog dveh.

Oficir je pobral svoj plašč, se z njim ogrnil ter sedel nazaj. Obraz mu je spet otopel. Minuto ali dve se je mrmraje pogovarjal s svojimi tovariši, nato pa je vstal izmed njih čuden človek, star okrog trideset let. Prizibal se je do Slavice s post strani hojo kakor kak petelin.

S svojimi tankimi nožicami je popraskaval po tleh, merjačevsko topi obraz pa mu je rdel. Nos je imel nekam oglat, široko razširjen pod čelom, oči pa močno vsaksebi. Brčice je imel zelenkastomodre, kakor slama veneče pšnice. Obraz je imel razjeden od mozoljev ali črnih koz. Tudi ta je imel svetle, vodene oči in dolge, porjavle zob. Usta je imel stisnjena, kakor da bi bil brez ustnic. Le drobna črta se mu je vodoravno vlekla od ušesa do ušesa. Ko jih je odprl, Slavica ni mogla umakniti pogleda z mogočnega dupline, ki je režala proti nji.

Ko je oficir stopil pred njo, je najprej preizkusil tla pod nogami, nato pa je leno pretegnil, svoje dolge, skoraj do kolien segajoče roke. Prijel se je za goitanec na dolgem, suhem vratu in nekakjart mignil z glavo.

"Kje so bolniki, ki so bili v bolnici, povej!"

Slavica se je zdrznila. Ustrašila se je glasu tega oficirja. Bil je zamolkel in hropeč, kakor da bi mu prihajal iz upadlega trebuha. Srepe je upiral vanjo svoje odurne, vnete oči z žilnatimi vekami, na katerih se je pozibaval debel, krvavo žolit ječmen.

Spet je dvignila roko ter pokazala na sedlo gore . . . "Toda so odšli ponoči, ko je prišel glas, da so vaše sile obkolile te kraje . . ."

Čof! — čof! je zasekalo po zraku. Slavica je rahlo kriknila ter se zgrabila za lica. Koža na njih jo je zasekela, kakor da bi se opekla. Začutila je žgočo toploto, ki ji je zletela z lic proti vratu v zatilnik.

"Govori! — Govori!" — Zdaj oficir ni več spraveval, kaj mu naj pove, le vztrajno je mletl: "Govori, govori! Povej!"

"Ali si naj izmislim kaj verjetnejšega, boljšega?" ji je šinilo po glavi, toda spomnila se je, da ni dobro menjavati izjav. Če bo vztrajno ponavljala eno in isto, bodo morali popustiti oni.

Ponovila je, kar je bila že izpovedala. Oficir jo je jel tolči kot ponorel. Zdaj je rabila oči le zato, da je z njimi sledila premikanju njegovih koščenih pesti. Proti njim je stavila v bran svoje komolce.

Iz nosu se ji je že cedila kri. Zdelo se ji je, da mora imeti na obrazu kožo vso prebito, tako ji je žarel. Ni se mogla potipati. Oficir jo je tolkel tako naglo, da mu je komaj utegnila nastavljati komolce.

"Govori, govori!" je sikal Ne-

mec ter mahal po zraku z dolgimi šapami, polnimi njenih dehtečih kodrov. Nenadoma je menjal udarec. Spretno jo je sunil v prsi, da se je zavalila po kamenju, kakor izpodsekano drevo. Vojaki so se burno zarežali in se ji približevali. "Ho-ho-ho!" je odmevalo med skalami, kakor da bi lajčala strojnica.

Oficir-kurharja je vstal. Potisnil je svojega tovariša nazaj ter stopil k ležeci Slavici.

"Viš, lepa Franska, da se ne znamo šalit. — Lepo vstani in pogovorili se bomo." Prijel jo je za ramena ter jo dvignil. Cmokaje z jezikom ji je obrisal kri z obraza, nato pa jo je potipal po burno dihaajočih prsih.

Slavica je odskočila. S studom na obrazu si je sklenila roke na prsih. S krvavo zalitimi očmi je strmela v oficirja jezno, sovražno. Vsa njena pamet se je zdaj ukvarjala z misljo, kaj storiti.

Oficir je tleskal z jezikom ter jo gledal s posebnim užikom. Zdaj je od vse njene lepote malo ostalo. Obraz je imela pretolčen, nos zbit, oči so se ji začele zaradi otekin manjšati, hropeče prsi so ji sunkovito plale. Oficir jo je požiral s svojimi zvodnelimi očmi, kakor da bi mu ugajala njena neuklonljivost, njen pogum, s katerim mu je zrla v obraz. V Slavicih svetlih očeh je zdaj plavalo globoko razumevanja položaja, v katerem je, ter prezir do bolečine in trpljenja. Loki obrvi, v sredini nekoliko privzdignjeni, so ji od časa do časa zdrhteli.

"Spustimo te. S patrolo te pospremimo do Trnovskega gozda, kjer so ostanki partizanov, kolikor jih ni padlo v teh bojih. Povej za ranjenca!" je tiščal oficir vanjo.

Slavica je molčala. Zrla je izpod čela nanj ter pazila na gibbe njegovih rok. Prepričana je bila, da jo bo zdaj tepel ta.

"Povej, lepota! — Povej, Franska! — Čemu bi tajila, ko jim s tem ne moreš koristiti, sebi pa lahko rešiš življenja. Mlada si, ali te ni škoda? — Ne bomo ti prizanesli, ako ne poveš."

"Vem!" je zahropila in še tesneje sklenila roke čez prsi.

"Kje je bunker, kjer skrivate ranjenca? — Vemo, ne boj se. Vaše bolnice imajo skrivališča. Saj bomo bunker tako ali tako našli, radi bi si le prihranili čas. Kje so ranjenci, povej!"

Slavica je zrla na njegov dolgi obraz in pazila na njegove roke. Tiščal jih je v žepe in gibal z njimi.

Oficir-merjasec se je dvignil, hotoč stopiti k ujetnici, toda komandant ga je zadržal.

"Vojakom jo dam!" mu je pokaznil.

Vojaki so se grozeče zganili, kakor pes, ki je čakal pod mizo.

Slavica ni prav slišala besed, ali po rezanju oficirjev in po pohlepnejem mencanju vojakov je uganila, kaj nameravajo z njo. Kriknila je in planila za oficirjem, ki se je obrnil od nje. Pogledal jo je s strani in kislil obraz se mu je režal.

"Ne tega! — Ne tega!" je prosila trepetaje.

Oficir je grenko zadovoljno zakrakil: "Si nedolžna, lepa Franska, a? — Od tebe je odvisno, kaj se ti bo zgodilo."

"Ne tega, ne tega! — Ženska sem. Sama sem med vami, vas pa je toliko. Vaš sovrastnik sem, streljala sem na vas. Ubijte me, obesite me, samo tega ne!"

"Kje so ranjenci; kje je bunker, a?" je oficir spremenil svoj glas.

"Ne vem; ne vem!" je hitela, obračaje glavo, na vse strani, kakor da bi iskala pri kom zaslonbe.

"Ali nisi neumna!" se je oficir nenadoma zasukal k nji. "Partizanska vojska je razbita. Nič ni ostalo od vsega, kar ste imeli. Nekaj ubežnikov se če klati po hostah, ti pa tiščiš s svojo trmo v pogubo. Povej, kje so ranjenci, spravili jih bomo v bolnico."

Slavici so se zenice razširile. Obstala je. Z rokavom bluze si je začela brisati z obraza kri, vmes pa je govorila:

"Ne verjamem, ničesar vam ne verjamem. Kolikokrat ste že trdili, da ste nas uničili, pa smo vendar ostali. Bojite se nas, zato koljete naše ranjenje . . ."

Oficir je jasno odvrgl cigareto ter kriknil nekaj svojim vojakom: "Planili so po Slavici ter jo odvlekli za dogorevajočo hišo."

FORMULA R-22
HITRA - - - POZITIVNA
VARNA
POMOČ!!

za bolečine in nezadovoljnosti povzročene od zlate žile— Hemorrhoids (Piles).
Ne igrajte se!
Ne eksperimentirajte!
Ne odlašajte!

Naročite si FORMULO R-22
še danes.

Poljite \$2.00, vaše ime in naslov za ta zdravniško preizkušeni predpis. Hitra, varna pomoč, ali pa vaš denar povrnem.

Poljite \$2.00 na naslov:
M.D. Laboratory Products Co.
325 Kedzie St., Evanston, Ill.
Dept. A

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

"PROSVETA"
2857 S. LAWDALE AVE.
Chicago 23, Ill. 19

Vaša naročnina na "Prosveto" je potekla z dnem _____

V slučaju, da je od strani upravitelja kakšna pomota, nas takoj obvestite, da se leta popravi! Z bratskim pozdravom ZA UPRAVO "PROSVETE"

CENE LISTU SO:

Za Zdruš. države in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolice je \$2.50
1 tednik in _____ 5.00	1 tednik in _____ 5.30
2 tednika in _____ 5.00	2 tednika in _____ 7.10
3 tednike in _____ 4.00	3 tednike in _____ 5.90
4 tednike in _____ 3.20	4 tednike in _____ 4.70
5 tednikov in _____ 2.00	5 tednikov in _____ 3.50

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.20

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaše lastnina.

Prišteti se sme le ona člane iz družine, ki to dovolijo in ki živijo ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prišteti, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral listi član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, te takoj naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju znižati datum za to vsoto naročniku ali pa ustaviti dnevnik.

PROSVETA, SNPJ, 2857 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Priloženo poljitem naročnino za list Prosveto vsote \$ _____

1) Ime _____ Čl. društva št. _____

Naslov

2) _____ Čl. društva št. _____

3) _____ Čl. društva št. _____

4) _____ Čl. društva št. _____

5) _____ Čl. društva št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov!

Bolnica je pogorela

(Odlomek iz povesti "Znamenje ob hudourniku")

Ignac Koprivec

(Nadaljevanje in konec)

Slavica je začutila spremembo na obrazih oficirjev in za hip je zaplalo v njenem srcu upanje. Ni ga vedela prav o predeliti, zakaj to ni bilo nič takega, kar bi jo prepričalo, da ji bodo prizanesli, bila je rahla misel, da utegne biti v teh mrzlih, praznih možeh vendar trohica človeškega dostojanstva. Ko pa je natančneje pogledala te obraze z žensko občutljivostjo dojela, kaj vzbujava te hladne duše, kaj se zrcali v teh srepih očeh. Začutila je, da ne bodo milostni do nje in vedela je, kako se mora vesti do njih. Pogledala je okrog sebe ponosno, trdo, ustnice pa so se ji trpko nasmehlele.

"Sleci to sukno!" ji je vnel dolg, suh oficir z debelimi na-

očniki na nosu in s kot kumara kislim obrazom. "Ženske so najlpeše, če niso oblačene," je najprej z grenko zaokroženo ustnico.

Strmel je nad njegovo glavo na gore, ki so se kopale v trepetajoči sončni luči. Ni se ganila, kakor da bi ga ne bila slišala.

Oficir se je kislil zasmehal. Gladko obrta, razgrizena lica so mu lahko zadržela in s koncem škornja je sunil v kamen. Neizmerno dolg obraz, z naprej nagnjenim čelom, je prestrla grenkoba, kot da bi se bil užalostil, ker mu ni odgovorila.

"Kako ti je ime?" jo je povprašal.

Ni odgovorila. Oči so ji strmele na prosorno preprogo dima, ki je trepetal visoko v zraku, in razširjene nosnice so ji nemirno plale.

"Dobro, dobro!" je brundal oficir, kakor da bi se pogovarjal sam s seboj. "Noče govoriti; noče povedati, kako ji je ime."

Lepotičam je treba imena izmisliti," se je zarežal s svojimi

zarjaveli žebji stali dolgi, očrneli čekani. — "Dejali ti bomo Franska — Franska je lepo slovensko ime."

Slavica je opazila, da izgovarja namesto Francka "Franska", sicer pa da govori dobro slovenski. Zadelo se ji je, da mora biti ta komandant krdela, ki mu je padla v roke.

"Kje imaš svoje pajdaše?" jo je spet vprašal. Vrtel je oči po njenih prgibavajočih se prsih in zenice so se mu zameglele.

"Odšli so!" je dejala tako odločno in trdo, da se je začudila, kje je vzela tak glas.

Nemci so se vznemirili ob njenem odgovoru, ko jim ga je komandant prevedel. Dvigali so glave ter strmeli na grebene gora.

"Kam?" je breče kot obad poizvedoval oficir.

Dvignila je ramena ter jih polagoma spuščala.

"Kam?" Nemec je trmasto vztrajal.

"Kako pa naj vem. — Gori v sedlu so bili ter se tolkli z vami." Slavica se je zdaj razlila. Oči so se ji razplamtele

TISKARNA S.N.P.J.

—sprejema vsa—

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY
2857-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4994